

**STICHTING PIETERSKERK LEIDEN
TE LEIDEN**

Rapport 2021

INHOUDSOPGAVE

Pagina

RAPPORT

1	Resultaat	2
2	Financiële positie	3

FINANCIEEL VERSLAG

1	Bestuursverslag	5
---	-----------------	---

JAARREKENING

1	Balans per 31 december 2021	29
2	Staat van baten en lasten over 2021	30
3	Kasstroomoverzicht 2021	31
4	Grondslagen voor waardering en bepaling van het saldo van baten en lasten	32
5	Toelichting op de balans per 31 december 2021	36
6	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2021	45

OVERIGE GEGEVENS

1	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	51
---	---	----

BIJLAGEN

1	Overzicht vaste activa	
---	------------------------	--

RAPPORT

1 RESULTAAT

1.1 Vergelijkend overzicht

Het exploitatieresultaat over 2021 bedraagt € 49.999 tegenover € - over 2020. De exploitatieresultaten over beide jaren kunnen als volgt worden samengevat:

	Realisatie 2021	Begroting 2021	Realisatie 2020
	€	€	€
Baten			
Opbrengsten	410.444	550.996	590.045
Subsidiebaten	50.000	49.049	49.049
Overige baten	830.229	-	446.987
	<u>1.290.673</u>	<u>600.045</u>	<u>1.086.081</u>
Lasten			
Directe kosten			
Project management	198.273	350.847	309.945
Indirecte kosten			
Personeelslasten	539.656	528.745	533.124
Afschrijvingen materiële vaste activa	21.851	48.000	-14.100
Overige bedrijfslasten	467.100	208.950	250.908
Som der lasten	<u>1.028.607</u>	<u>785.695</u>	<u>769.932</u>
Resultaat	<u>63.793</u>	<u>-536.497</u>	<u>6.204</u>
Financiële baten en lasten	<u>-13.794</u>	<u>-4.000</u>	<u>-6.204</u>
Saldo	<u><u>49.999</u></u>	<u><u>-540.497</u></u>	<u><u>-</u></u>

2 FINANCIËLE POSITIE

Uit de balans is de volgende financieringsstructuur af te leiden:

	31-12-2021		31-12-2020	
	€	€	€	€
Beschikbaar op lange termijn:				
Kapitaal	213.265		163.266	
Voorzieningen	321.500		60.000	
Langlopende schulden	910.475		910.475	
		1.445.240		1.133.741
Waarvan vastgelegd op lange termijn:				
Materiële vaste activa		42.266		64.118
Werkkapitaal		1.402.974		1.069.623
Dit bedrag is als volgt aangewend:				
Vorraden	16.155		7.743	
Vorderingen	279.424		242.377	
Liquide middelen	1.666.088		1.525.159	
		1.961.667		1.775.279
Af: kortlopende schulden		558.693		705.656
Werkkapitaal		1.402.974		1.069.623

FINANCIEEL VERSLAG

Jaarverslag

2021

Bestuursverslag 2021

1. Organisatie

1.1. Missie & visie

De statutaire doelstelling van de Stichting Pieterskerk Leiden als eigenaar van het monument is:

... om de Pieterskerk in goede staat te brengen en te houden en zodoende, in het algemeen en het plaatselijk belang, het cultuurhistorisch monument te laten voortbestaan.

De missie en visie van de Pieterskerk Leiden zijn omschreven in het jaarplan 2021 en luiden:

De Stichting Pieterskerk Leiden garandeert het voortbestaan van het monument als ontmoetingsplaats tussen verleden & toekomst, door mensen te verbinden & te inspireren.

De Stichting Pieterskerk Leiden conserveert, restaureert, onderzoekt, publiceert, produceert en verwelkomt. Dit alles op een duurzame wijze en met een verantwoorde exploitatie. De Pieterskerk Leiden is een plek in de stad waar je naartoe gaat om te ontmoeten, te leren en te ontspannen, waar je onderdeel bent van het brede sociale leven van de stad.

1.2 Bestuurlijke organisatie

De Stichting Pieterskerk Leiden kent sinds 2012 een Raad van Toezicht-model. De Raad van Toezicht houdt toezicht op de directie en het gevoerde beleid, waarbij het de directie met advies terzijde staat. De Stichting Pieterskerk Leiden hanteert een directiereglement; dit reglement is in 2012 vastgesteld door de Raad van Toezicht. Op 31 december 2021 bestond het bestuur van de Stichting Pieterskerk Leiden uit een directeur-bestuurder:

mevrouw G.A.C.M. Hurkmans MSc (1959)

Sinds 2012 in dienst van de Stichting Pieterskerk Leiden.

Hoofdfunctie: directeur-bestuurder Stichting Pieterskerk Leiden

Nevenfuncties:

- * Eigenaar Art Result Consultancy
- * Bestuurslid Cantate Domino Leiden

Beloning

De Wet Normering Topsalarissen (WNT) is niet van toepassing op de Stichting Pieterskerk Leiden. De beloning van de directeur-bestuurder ligt ver onder het maximum van de WNT.

Raad van Advies

De Raad van Advies kan gewenst en ongewenst advies verstrekken aan zowel het bestuur, als aan de Raad van Toezicht. In 2022 zal de directeur-bestuurder, i.o.m. de voorzitter van de Raad van Toezicht en de voorzitter van de Raad van Advies, de rol van de Raad van Advies evalueren en waar gewenst bijstellen. Aansluitend zal een reglement voor de Raad van Advies worden opgesteld en geformaliseerd.

Samenstelling Raad van Advies

Op 31 december 2021 bestond de Raad van Advies uit zes personen:

- de heer mr. P.F.M. Overmars, voorzitter
- de heer mr. drs. L.C. Brinkman
- mevrouw prof. dr. H.M. Dupuis
- de heer mr. M. Zonneville

de heer drs. P. Bujs
de heer L. Iterson

1.3 Coronapandemie

Als gevolg van de coronapandemie viel het verdienmodel van de Stichting Pieterskerk Leiden, vrijwel direct na 12 maart 2020, volledig weg. De reguliere hybride bedrijfsvoering van de Pieterskerk Leiden - gebaseerd op inkomsten uit vrijetijdsbesteding, toerisme, horeca en evenementen - kwam door de anderhalve meter-richtlijn tot volledige stilstand. Vanaf het eerste moment heeft de Pieterskerk Leiden een intensieve lobby gevoerd richting het ministerie van OCW, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), de gemeente Leiden en de brancheondersteuners Kunsten '92 en Cultuur + Financiën. Naast gebruikmaking van de aangeboden generieke steunmaatregelen in 2020 en 2021, maakte de Pieterskerk Leiden in 2020 ook gebruik van de opengestelde monumentlening via het Nationaal Restauratie Fonds (NRF). De speerpunten voor de bedrijfsvoering in deze crisis waren en zijn drieledig: het zo optimaal mogelijk uitvoeren van het geplande onderhoud, het behoud van het menselijk kapitaal en de verankering in de Leidse samenleving, o.a. door de stevige banden met onze vrijwilligers. Deze speerpunten voorkomen - in deze heftige crisis - structurele kapitaalvernietiging.

1.3.1 Hello & Goodbye

In 2020 was het binnen de organisatie van de Pieterskerk Leiden vrij snel duidelijk dat de coronamaatregelen tot ver in 2021 van kracht zouden zijn. Het bestaande verdienmodel werd aangepast en een alternatief scenario werd uitgewerkt. De nieuwe tijdelijke bedrijfsvoering bestond uit een combinatie van Museum & Museumcafe-setting. De buitenste beuken van het monument en de kooromgang werden ingericht als een museale omloop. De bedoeling was om het verdienvermogen te vinden in een tijdelijke grote Museumcafé-setting in het middenschip. In dit gedeelte van het monument kon plaats gemaakt worden voor maximaal 100 tot 120 zitplaatsen, in een anderhalf meter scenario. De bars werden opgebouwd voor het koorhek en waren verdeeld in twee zones voor de uitgifte van drank en eten. De reguliere ingang via de Kloksteeg 16, die pre-Covid-19 gebruikt werd, was niet 'anderhalve meter-proof'. Met die reden werd de toegang als Museum & Museumcafe-setting verplaatst naar de grote Zuidelijke ingang van het monument. Deze locatie ligt, net als Kloksteeg 16, op de verbindingroute tussen de Doezastraat en het Rapenburg en is een veelvuldig gebruikte stadroute. De openingstijden voor het Museum & het Museumcafé werden aangepast naar maandag t/m zondag van 11:00-20:00 uur. Deze setting werd eind oktober 2020 getest en stond startklaar toen in november 2020 opnieuw een lockdown werd afgekondigd, die tot juni 2021 zou duren. In de zomermaanden juli & augustus 2021 werd het Museum & het Museumcafé volledig gedraaid door kantoorpersoneel, ondersteund door inhuurkrachten via Sjiem horeca- en eventpersoneel.

Het publiek dat de Pieterskerk Leiden in de zomer van 2021 bezocht, bestond uit: 35+-ers met kinderen, 50+-ers al dan niet met kleinkinderen en Nederlandse & Duitse toeristen. De bezoekers waren enthousiast over de setting, waar veel complimenten over werden ontvangen. De horecaomzet was echter zeer laag, zelfs in vergelijking met de oude setting van het museumcafé. De personele inzet, benodigd om horeca in het monument mogelijk te maken, lag vele malen hoger dan in de oude setting. Daarbij was ook nog sprake van ondersteuning via digitale bestelapps (zie § 5), waardoor de personele inzet zoveel mogelijk werd geminimaliseerd. De lage opbrengsten tegenover hoge personeelskosten, het stilvallen van de reguliere kantoorwerkzaamheden en de verwachte terugkeer van grote evenementen, zorgden ervoor dat er opnieuw werd gekozen voor aanpassingen. Ditmaal werd de bar voor het koorhek verplaatst naar het podium van het koor en werd het koor zelf ingericht met het loungemeubilair. Deze setting kan incidenteel worden gebruikt bij events of als 'pop-up' versie.

De tentoonstelling *De Verdwenen Stad* bleef gedurende de periode oktober 2020-maart 2022 staan in de buitenste beuken van het monument. Deze tentoonstelling is effectief te bezichtigen geweest van juni tot november 2021 en van februari tot medio maart 2022 en trok meer dan 20.000 bezoekers. Een

zeer respectabel bezoekersaantal, aangezien slechts 29% van alle tentoonstellingen in Nederlandse musea door meer dan 20.000-25.000 bezoekers wordt bezocht¹.

1.3.2 Museumcafé - doorstart #3

De setting van het museumcafé in het koor kan slechts periodiek worden ingezet. Als permanente oplossing wordt teruggegrepen naar de locatie van het voormalige museumcafé, bij de ingang van Kloksteeg 16 (zie § 5.1.2). De opbouw van een vaste oproepploeg voor het museumcafé kost, gezien het structurele personeelstekort in de horeca, veel tijd. Eind april 2022 zal het museumcafé beperkt opgestart worden en naar verwachting zal eind mei 2022 een optimale bezetting bereikt worden.

Enige vorm van discontinuïteit lijkt echter waarschijnlijk als gevolg van coronabesmettingen en de daaraan gekoppelde verplichte quarantaine. Waar in het verleden het kantoorpersoneel in nood kon bijspringen bij incidentele ziekmeldingen in het museumcafé, is dit gezien het personele tekort bij het kantoor team niet meer mogelijk.

1.4 Personeelsbeleid

De personele organisatie van de Stichting Pieterskerk Leiden draagt zowel zorg voor het onderhoud en beheer van het monument, als voor de uitvoer van alle (commerciële) activiteiten. De Stichting Pieterskerk Leiden werkt dan ook met een klein team in vaste dienst, bestaande uit voornamelijk jonge professionals. Daarnaast wordt samengewerkt met externe partners, freelancers en oproepkrachten. Flexibele inzet van arbeid is noodzakelijk door zowel de aard van de evenementen- en toeristenbranche, als vanwege het kostenaspect, ingegeven door de structureel kwetsbare financiële positie van de Stichting Pieterskerk Leiden. Voor de invulling van de flexibele schil wordt gedeeltelijk gebruikgemaakt van payroll en gedeeltelijk wordt er gedetacheerd via vaste partners.

In 2020 werd tijdens de coronapandemie duidelijk dat door de bovengenoemde flexibele schil, de personeelslasten in zeer korte tijd terug konden worden gebracht tot een acceptabel minimum. Nadat de marketeer in april 2020 op eigen verzoek haar ontslag had ingediend, werd ook deze functie voorlopig niet opgevuld. Het resterende actieve kernteam van 6,5 fte stelde zich tijdens de afgelopen periode van de coronacrisis maximaal flexibel op. De diversiteit aan talenten was breed en werd zo efficiënt en effectief mogelijk ingezet.

Medio 2021 en begin 2022 zijn twee vaste medewerkers doorgestroomd naar nieuwe functies elders; het gevolg van natuurlijke doorstroom en een volgende fase in de carrière van jonge professionals. Een van deze functies is bij het schrijven van dit jaarverslag nog niet opgevuld. Daarnaast moeten de teams van oproepkrachten: cafémedewerkers, stagehands, escaperoommasters, dutymanagers helemaal opnieuw worden opgebouwd. Dit alles bemoeilijkt een soepele doorstart van de bedrijfsvoering. De complexe taken en de daarbij behorende lange inwerktijden, vragen zowel maximale inzet en flexibiliteit van de nieuwe alsook van bestaande teamleden. De werkintensiteit voor het vaste team is dan ook hoog. Het balanceren op de lijn van kostenbesparing en het leveren van high-end kwaliteit, is onder deze omstandigheden ingewikkeld en vraagt veel aandacht voor de sociale kant van arbeid.

De freelance titulair-organist heeft in 2021 de gepensioneerde leeftijd bereikt en de functie neergelegd. Deze functie werd op basis van ± 30-40 uur per jaar vervuld. Vanaf 2022 wordt op zoek gegaan naar orgel talent die de positie van *junior organist-in-residence* voor de Pieterskerk Leiden zal vervullen. Deze positie zal voor een periode van maximaal twee jaar worden vervuld, waarna een nieuwe junior organist-in-residence zal worden aangesteld.

¹ CBS 2020 - Stadline: Musea; collectie, bezoeken, tarieven, tentoonstellingen, werkgelegenheid.

1.4.1 Vaste partners

Daar waar mogelijk wordt samengewerkt met (lokale) vaste partners. Het gaat daarbij o.a. om administratieve werkzaamheden, ± inhuur, schoonmaak, beveiliging, podiumbouw, tribunebouw, eventinrichting en catering.

Sinds 2013 is de administratie van de Stichting Pieterskerk Leiden uitbesteed. Vanaf eind 2014 worden de administratieve werkzaamheden uitgevoerd door 'APEK administraties'. In 2022 zal APEK administraties overgaan in APEK administraties B.V., onderdeel van de Bunnig Groep. Eimert van der Vliet blijft de komende vijf jaar als accountmanager verbonden aan de Pieterskerk Leiden. Alle diensten worden ook in deze constructie tegen een fixed-fee aangeboden.

De accountantscontrole wordt voor 2021 uitgevoerd door *Audit to Be*, onderdeel van *Stolp+KAB Adviseurs en Accountants*. In de administratieve organisatie zijn de financiële procedures in vergaande mate gedigitaliseerd en geautomatiseerd.

1.4.2 Vrijwilligers

De vrijwilligers zijn vanaf het begin van de oprichting van de Stichting Pieterskerk Leiden het fundament van de organisatie. De inzet van de vrijwilligers is een stabiele factor binnen de Pieterskerk Leiden. Van Raad van Toezicht, het bestuur van de Vrienden, tot de burens die de tuin bijhouden, de orgeltrappers, de rondleiders of de vrijwilligers bij het café en de catering: iedereen deelt kennis en zet zich met enorm enthousiasme in. De functie van vrijwilligerscoördinator wordt op dit moment uitgevoerd door de bedrijfsleider.

In 2021 konden, net als in 2020, vanwege de coronamaatregelen de reguliere 'Pieterskerk bijeenkomsten' geen doorgang vinden. Vanaf het begin van de coronapandemie is geprobeerd om goed contact te houden met alle vrijwilligers, oproepkrachten en freelancers. De directie stuurt regelmatig per e-mail updates en er zijn regelmatig belrondes gehouden waarbij 50 tot 60 personen worden gebeld door het kernteam. Voor zover de richtlijnen het toestaan zijn vrijwilligers, oproepkrachten en freelancers ook individueel welkom om langs te komen en bij te praten. Ondanks de coronacrisis is de groep vrijwilligers licht gegroeid.

1.5 Arbo-beleid

De Stichting Pieterskerk Leiden is verbonden aan de ArboNed. Sinds 2018 is de functie van vertrouwenspersoon ook bij de ArboNed geborgd.

In 2020 heeft een uitvoerige actualisatie van de Risico-Inventarisatie en -Evaluatie (RIE) plaatsgevonden. Deze is gecontroleerd door een gecertificeerde arbeidshygiënist van *Zorg voor de Zaak*. Aan de hand daarvan is het plan van aanpak - waar nodig - aangepast om risico's en knelpunten effectief te kunnen beheersen en/of oplossen. Alle actiepunten uit de rapportage zijn verwerkt in het Plan van Aanpak (PVA) voor de RIE. Dit PVA is een 'levend' document dat gedurende ieder kalenderjaar wordt geactualiseerd. De rapportage van de RIE en het PVA zijn tijdens de vergaderingen in maart en november 2021 gepresenteerd aan de Raad van Toezicht. Het ziekteverzuimpercentage bij de vaste medewerkers van de Pieterskerk Leiden ligt sinds 2016 jaarlijks op minder dan 1%, ook in 2021. Alleen in 2020 steeg het ziekteverzuim naar 1,85%, deze tijdelijke stijging had te maken met long-Covid van een van de vaste medewerkers.

De Stichting Pieterskerk Leiden volgt m.b.t. de salarissen van het kantoorpersoneel, voor zover mogelijk, de gemeentelijk Cao. Het niet aangesloten zijn bij een Cao kan de Stichting Pieterskerk Leiden op achterstand brengen ten opzichte van de actuele culturele arbeidsmarkt. Op termijn kan de Stichting Pieterskerk Leiden overwegen zich aan te sluiten bij een verwante Cao. Om de kwaliteit van de medewerkers verbonden aan de Stichting Pieterskerk Leiden te waarborgen worden cursussen en/of trainingen gevolgd. In 2021 bleef dit beperkt tot:

- BHV training - digitaal sales, bedrijfsleider, backoffice & conservator

2. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

De Stichting Pieterskerk Leiden hanteert de volgende statements ten aanzien van het maatschappelijk verantwoord ondernemen:

- De Pieterskerk Leiden levert een actieve bijdrage aan het ontwikkelen van overdracht van kennis.
- De Pieterskerk Leiden maakt transparante afspraken met haar stakeholders.
- De Pieterskerk Leiden bewaakt de continuïteit van de onderneming en de daaraan verbonden arbeidsplaatsen.

De Pieterskerk Leiden committeert zich aan de *Governance Code Cultuur*. Daarnaast wordt, waar mogelijk, de *Fair Practice Code* gehanteerd. Hierbij staat Fair Pay, Fair Share en Fair Chain central met als kernwaarden: solidariteit, duurzaamheid, diversiteit, vertrouwen & transparantie. Met name de kernwaarde *diversiteit* en in het verlengde daarvan inclusiviteit, krijgt de komende jaren in de Pieterskerk Leiden extra aandacht. Dit is in lijn met de speerpunten van de culturele C6 partners (§ 3.1).

Sinds 2011 heeft de Pieterskerk Leiden een Green Key GOUD certificering voor congreslocaties. Begin 2022 is voor het 12^e jaar op rij het GOUD keurmerk verlengd. Speerpunt t.a.v. duurzaamheid is o.a. dat onderzoek wordt gedaan naar het optimaal aansluiten bij de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van energiebesparing.

In 2021 werd de Pieterskerk Leiden uitgekozen als een van negen iconische Nederlandse stadskerken, die geselecteerd werden voor een ambitieus en vooruitstrevend project voor het Nederlands erfgoed. Er werd een openbare prijsvraag voor de verduurzaming van iconische stadskerken uitgeschreven, georganiseerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en de Rijksbouwmeester Floris Alkemade. De naam van de prijsvraag luidde: Sublieme schoonheid | Sublieme duurzaamheid. Multidisciplinaire teams van professionals uit de ontwerpdiscipline, de duurzaamheid- en de erfgoedexpertise schreven zich in om aan de prijsvraag deel te nemen. Hun complementaire specialismen werden ingezet om met innovatieve én inspirerende ontwerpvoorstellen te komen, die oplossingen bieden voor de substantiële verduurzaming van de iconische Nederlandse stadskerken. De verduurzaming van deze beeldbepalende bouwwerken vraagt om unieke nieuwe ideeën, die tegelijkertijd recht doen aan hun monumentale waarden en deze historische gebouwen meenemen in een van de grootste maatschappelijke opgaven van deze tijd. In 2022 zetten de gesprekken zich voort om de resultaten verder uit te werken.

3. Samenwerking

Voor een rijksmonument als de Pieterskerk Leiden is samenwerking met lokale, nationale en internationale partners voorwaardelijk en van bijzonder groot belang. Samenwerkingen borgen de maatschappelijke functie en leggen een fundament voor de commerciële taakstelling. Ook in coronatijden is op verschillende manieren de samenwerking onderhouden en zijn nieuwe samenwerkingen gezocht.

3.1 Leidse partners

Leiden Marketing heeft in 2020 een naamsverandering ondergaan en heet voortaan Leiden & Partners, dit in navolging van Den Haag, Rotterdam en Amsterdam. In 2007 werd Leiden & Partners als netwerkorganisatie door een twintigtal stadspartners opgericht met als doel om Leiden regionaal en (inter-)nationaal op de kaart te zetten en meer toeristische en zakelijke bezoekers naar Leiden te trekken. De organisatie geeft invulling aan het merk '*Leiden, Stad van ontdekkingen*'. De Pieterskerk Leiden is vanaf het begin een actieve partner geweest in Leiden & Partners.

Met een cultuursubsidie van de gemeente Leiden is de Pieterskerk Leiden in staat een aantal culturele activiteiten te ondersteunen. Daarbij gaat het zowel om traditionele activiteiten als de 3 October dankdienst, de kerstnachtdienst, orgelconcerten, Scratch Muziekdagen, concerten van drie Leidse

amateurkoren Ex Animo, Con Amore & Toonkunstkoor en initiatieven zoals het Leiden International Film Festival. Deze activiteiten zorgen voor een brede worteling van de Pieterskerk Leiden binnen de (Leidse) samenleving.

In 1989 is op initiatief van de Stichting Pieterskerk Leiden en de Commissie Bijzonder Kerkenwerk van de Protestantse Gemeente Leiden, de Stichting Cantate Domino Leiden opgericht. Jaarlijks organiseert Stichting Cantate Domino Leiden 6 á 7 Bach cantatediensten, verdeeld over de Pieterskerk Leiden en de Hooglandse kerk. Door de coronamaatregelen hebben de cantatediensten slechts beperkt doorgang kunnen vinden.

In 2014 heeft de Pieterskerk Leiden op initiatief van Leiden & Partners een convenant getekend voor de oprichting van het *Leiden Convention Bureau*, dat zich op de internationale congresmarkt richt. Tijdens het jaarlijkse Bachconcert van het 'Weihnachts-Oratorium' in de Pieterskerk Leiden worden de ambassadeurs van het *Leiden Convention Bureau* ontvangen. De Pieterskerk Leiden heeft op directieniveau zitting in de stuurgroep. Hoewel de congresmarkt slechts een zeer klein aandeel uitmaakt van de inkomsten van de orderportefeuille van de Pieterskerk Leiden, blijft de Pieterskerk als stadspartner actief lid van *Leiden Convention Bureau*.

In september 2020 nam de Gemeente Leiden het initiatief om i.s.m. consultancybureau BMC onderzoek te doen naar een 'Deltaplan Cultuur', dat zich primair richtte op de grote Leidse culturele instellingen, de zogenaamde C6: BplusC, Leidse Schouwburg - Stadsgehoorzaal, Theater Ins Blau, Gebr. De Nobel, Museum De Lakenhal en de Pieterskerk Leiden. Op initiatief van C6 is vervolgens een intensief informeel maandelijks directieoverleg gestart onder een jaarlijks wisselend voorzitterschap. Voor de komende jaren zijn, in onderling overleg, drie aandachtsgebieden benoemt om verder met elkaar te verkennen:

- Diversiteit en Inclusie (D&I) Code
- Fair Practice Code
- Huisvesting

Het onderdeel *Huisvesting* is voor de Stichting Pieterskerk Leiden niet van toepassing. Alle andere partners van de C6 huren gebouwen van het gemeentelijke vastgoed, hetgeen tot problemen leidt in de kosten en de demarcatielijnen tussen huurder en verhuurder.

3.2 Nationale partners

Op landelijk niveau is de Pieterskerk Leiden een actieve partner van het Groot Kerken Overleg (GKO)². Een overleg waarbij de grote stadskerken zonder primaire religieuze functie zijn aangesloten, om kennis en ervaringen uit te wisselen. Door de coronapandemie zijn de contacten met erfgoedpartners op nationaal niveau geïntensiveerd. Er wordt nauw samengewerkt met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het Nationaal Restauratie Fonds (NRF) en Nationale Monumenten Organisatie (NMO). Daarnaast maakte de Pieterskerk Leiden deel uit van het Nationale Erfgoedplatform dat vanaf de eerste periode van de coronacrisis in 2020 de belangen van het erfgoed bij het ministerie van OC&W vertegenwoordigde.

De Pieterskerk Leiden werkt verder samen met event-branchespecialisten *High Profile* en *Eventbranche*. In 2020 is de Pieterskerk Leiden lid geworden van de Koninklijke Horeca Nederland (KHN) en het Platform Cultuur Locaties, met een brede selectie aan musea en theater.

² Groot Kerken Overleg leden: Nieuwe kerk, Oude kerk en Westerkerk in Amsterdam, Laurenkerk Rotterdam, Grote Kerk Breda, Eusebiuskerk Arnhem, Grote kerk Naarden, Academiehuis Grote kerk Zwolle, Stadsherstel Amsterdam, Grote kerk Zwolle, A-Kerk Groningen en Pieterskerk Leiden.

3.3 Internationale partners

In 2020 was het precies 400 jaar geleden dat de Leidse pelgrims via het Verenigd Koninkrijk de oversteek naar de Verenigde Staten maakten. In 2014 is vanuit Plymouth UK contact gezocht met de Pieterskerk Leiden, om aan te haken bij de herdenking van de 'Mayflower 400'. Op initiatief van de Pieterskerk Leiden is Leiden opgenomen in het nieuwe 'Mayflower Compact', waarbij steden in het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Leiden (Nederland) zich verbonden om in 2020 gezamenlijk het 400-jarig jubileum te herdenken. Het 'Mayflower Compact' hangt sinds begin 2016 in de Pieterskerk Leiden, op deze plek is nu ook het bronzen beeld van de Gouden Giraf te bewonderen.

In 2021 ontving de stuurgroep 'Leiden400' de Gouden Giraf in de categorie PR & Mediawaarde voor haar digitale opening. De Gouden Giraf is een prijs voor de beste zakelijke evenementen van Nederland. Als alternatief voor de geplande (internationale) activiteiten in Leiden, werden een aantal producties digitaal uitgevoerd. De digitale opening trok een ongekend aantal van 100.000+ (inter-)nationale en unieke kijkers. Naast de Gouden Giraf, werd de opening ook genomineerd voor de International Tourism Awards van het prestigieuze British Guild of Travel Writers. De stuurgroep van Leiden400 wordt gevormd door de directies van de Pieterskerk Leiden, Leiden & Partners, Museum De Lakenhal en Erfgoed Leiden en Omstreken. De stuurgroep blijft ook na het jubileumjaar 2020 actief om de ontstane allianties met het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten verder uit te bouwen.

4. Cultuur

De Pieterskerk Leiden heeft een lange historie als centrale ontmoetingsplek voor bewoners en bezoekers van Leiden. De reguliere culturele evenementen verbinden en geven invulling aan het feit dat de Pieterskerk Leiden het historische hart van de stad is. Ter ondersteuning van de culturele activiteiten in het monument ontvangt de Pieterskerk Leiden van de gemeente Leiden een cultuur- en onderhoudssubsidie in de vorm van een Uitvoering Overeenkomst (UVOK) (zie ook § 5.4.3).

Door de coronamaatregelen kon niet worden tegemoetgekomen aan de afspraken conform de UVOK 2021. Een klein gedeelte van deze gelden zijn gereserveerd ten behoeve van extra ondersteuning van culturele activiteiten in komende jaren. De onderstaande evenementen* hebben wel plaatsgevonden, al dan niet digitaal:

- Orgelconcerten:
 - o 1 zomerconcert;
- Klassieke en oude muziek:
 - o 3 cantatediensten i.s.m. de Hooglandse Kerk
- Leidse Stadsvieringen:
 - o 4 mei herdenking digitaal
 - o 3 October-viering live met beperkte restricties
- Openstellingen
- Tentoonstelling:
 - o De Verdwenen Stad

**in willekeurige volgorde*

Andere onderdelen van de UVOK zijn:

1. Het verder ontwikkelen van de Bachtraditie ('Bach & Leiden');
2. Een zeer gevarieerd publieksbereik en versterking van de aantrekkelijkheid van Leiden door de verhuur van het monument en het faciliteren van evenementen (waaronder beurzen, congressen en bedrijfsevenementen);
3. Zo veel mogelijk openstelling voor bezoekers/toeristen, wanneer het monument niet is verhuurd en openstelling veilig kan gebeuren (circa 150 dagen per jaar);
4. Rondleidingen en begeleiding door vrijwilligers met kennis van zaken tijdens openstellingen;
5. Samenwerking met betrekking tot collectieve marketing van Leiden;
6. Instandhouding van de museale waarde van de Pieterskerk Leiden.

Het bovenstaande kon tijdens de coronapandemie slechts beperkt worden uitgevoerd. De nadruk is in deze periode met name komen te liggen op de openstellingen, samenwerking met stadspartners en de instandhouding van de museale waarde. In de afgelopen jaren ontving de Pieterskerk Leiden jaarlijks 120.000 tot 130.000 bezoekers; dat aantal is in 2021 sterk verminderd door de noodzakelijke beperkingen.

4.1 Ontsluiting monument - van beleving naar betekenis

Al bijna 900 jaar is de Pieterskerk hét ijkpunt van Leiden. De twee sleutels van Petrus zijn het symbool van Leiden. De bijzondere ambiance van het monument maakt het een centrale ontmoetingsplaats in de stad, waar mensen met elkaar in verbinding komen en elkaar inspireren. De Pieterskerk is krachtig in het heden en in de verbinding tussen verleden en toekomst in de stad Leiden.

Het opnieuw laden van de betekenis van de Pieterskerk voor de stad Leiden als monument, museum, ontmoetings- en ontspanningsplaats zal een speerpunt zijn in de komende jaren. De Leidse geschiedenis is op een natuurlijke wijze verbonden met de eigen collectie van schilderijen, epitafen, rouwborden, graven, monumenten uit verschillende stijelperioden tot en met het unieke goudleerbehang.

Het formaliseren van de museumstatus bij het Museumregister Nederland is een langdurig traject, dat in 2022 opnieuw zal worden opgepakt. Het Museumregister Nederland beoordeelt op drie pijlers, te weten: bedrijfsvoering, de eigen collectie en publiek. Het beschrijven van de eigen collectie verdient bij de Pieterskerk Leiden in de aanloop naar de aanvraag de grootste aandacht.

Sinds 2013 is de museale collectie van de Pieterskerk Leiden digitaal gearchiveerd in *Adlib Museum*. *Adlib Museum* is collectie-managementsoftware, speciaal ontwikkeld voor professioneel collectiemanagement in musea, en wordt o.a. gebruikt door het British Museum en het Rijksmuseum. De collectieregistratie in de Pieterskerk Leiden is gebaseerd op de 'Inventaris van het kunst- en cultuurbezit' door de voormalige Stichting Kerkelijk Kunstbezit in Nederland uit 2006. Alle monumentale onderdelen zijn in *Adlib Museum* opgenomen en indien beschikbaar zijn foto's en documenten (artikelen, restauratierapporten, offertes e.d.) toegevoegd. In 2019 is *Adlib Museum* geactualiseerd en omgezet naar een webbased versie.

Het beeldarchief van de Pieterskerk Leiden wordt in de komende jaren digitaal gecategoriseerd en opgeslagen in het content programma Bynder. Op termijn biedt dit programma ook de mogelijkheid om het beeldmateriaal te ontsluiten.

In 2021 is er een begin gemaakt met het bouwen van een nieuwe website in Wordpress. De oude website was gebouwd met een custommade content management systeem (cms) gebouwd door en voor de webbouwers. De kwetsbaarheid van het support en de hoge kosten bij aanpassingen waren redenen om een nieuwe website te bouwen. Een juist besluit, toen in december 2021 bleek dat de huidige webbouwers zich volledig gingen concentreren op retail websites en de oude website vanaf maart 2022 niet meer zouden ondersteunden. In februari 2022 is de nieuwe website live gegaan, deze zal in de loop van 2022 nog verder worden vertaald en uitgebreid.

In de loop van 2022 zal gewerkt worden aan het maken van een nieuwe tentoonstelling, gekoppeld aan de historie van de Pieterskerk en de stad Leiden; wederom zal dit in samenwerking met Erfgoed Leiden en omgeving worden vormgegeven. Deze tentoonstelling zal naar verwachting in 2023 worden gepresenteerd.

De historie van de Pieterskerk Leiden zal, in het kader van diversiteit en inclusiviteit, nader worden onderzocht op onderwerpen als: gender en sociaal economische achtergronden. Deze vaak onzichtbare historie van de Pieterskerk Leiden zal via de aanwezige narrowcasting worden gedeeld met het publiek. Hiervoor zal worden samengewerkt met diverse onderzoekers en in een later stadium een ontwerpbureau.

4.2 Educatie – kennis overdracht

De Pieterskerk Leiden is sinds 2011 een erkend leerbedrijf met een SSB certificering (Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs en Bedrijfsleven) en biedt in betere tijden stageplaatsen aan voor alle vormen van middelbaar onderwijs, van praktijkschool tot HBO. In de kennisoverdracht wordt actief samengewerkt met verschillende scholen in de regio. De Pieterskerk Leiden biedt ook gastcolleges aan voor zowel middelbare scholen, als hoger en wetenschappelijk onderwijs. De Pieterskerk Leiden biedt verder flexibele arbeidsplaatsen of vrijwilligerswerk aan voor een aantal mensen die zorg of ondersteuning nodig hebben door een handicap, chronische ziekte of een andere beperking. In 2020 en 2021 zijn de geplande samenwerkingen afgezegd omdat niet kon worden voldaan aan de inhoudelijke eisen, noch aan de noodzakelijke tijdsinvestering. Begin 2022 is direct weer begonnen met het faciliteren van stages.

Sinds 2018 faciliteert de Pieterskerk Leiden het promotieonderzoek van conservator Ward Hoskens, naar de moderne geschiedenis van de Pieterskerk Leiden. Dit onderzoek liep in 2021 door.

5. Financieel beleid

De financiële administratie is in 2013 grotendeels gedigitaliseerd. De koppeling van de systemen Twinfield, Basecone en Artifax Event verhogen de transparantie en zorgen voor een maximale efficiency. De boekhouding kent inmiddels zeven kostenplaatsen, zijnde monument, commerciële exploitatie, Villa Rameau, Museumcafé (klein), Museumcafé (groot), de wijnkelder en de escaperoom. Dit geeft een helder inzicht in de kosten- en batenstructuur van alle onderdelen van de administratie. Waar voorheen betalingen na akkoord van de directeur-bestuurder werden uitgevoerd door de administratie, gebeurt dit sinds medio 2021 door de directeur-bestuurder.

De inrichting van het evenementenprogramma Artifax zorgt ervoor dat sinds 2020 realistische prognoses gemaakt kunnen worden van de commerciële exploitatie. In 2021 is een verdere automatisering van het administratieve traject gerealiseerd door de koppeling van Artifax met Docusign. Hierdoor worden de overeenkomsten digitaal ondertekend, hetgeen de afhandeling bespoedigt en de contracten ook op de juiste wijze worden geaccordeerd. In de komende jaren zal gewerkt worden aan het automatiseren van de boekingen voor Villa Rameau en de escaperoom en als laatste de personeelsplanning via het programma L1nda.

De automatisering van het kassaprogramma *Lightspeed*, en de daaraan gekoppelde programma *Jamezz* (self-order software) en het reserveringsprogramma *Resengo*, die waren ontwikkeld voor de grote opzet van het museumcafé in het monument, zullen ook in het oorspronkelijke museumcafé worden ingezet.

5.1 Resultaat 2021

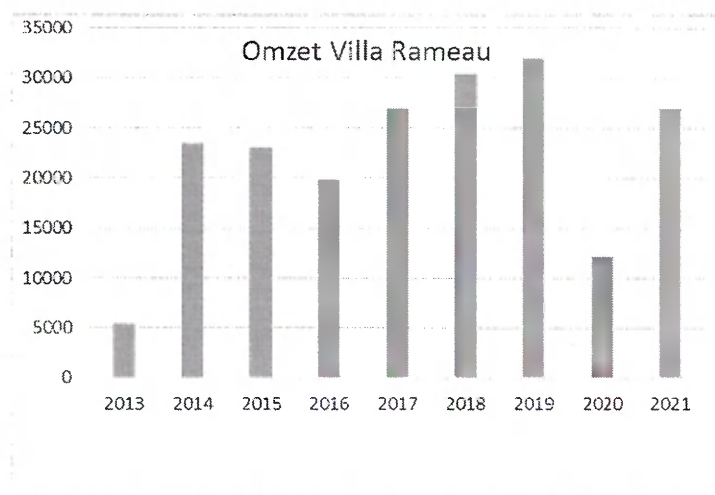
De Stichting Pieterskerk Leiden is een nagenoeg ongesubsidieerd monument in het reguliere onderhoud en is daarmee in eigen beheer verantwoordelijk voor de instandhouding van het rijksmonument. Het verdienvermogen van de Stichting Pieterskerk Leiden is sinds haar oprichting in de vorige eeuw met name gericht op de commerciële activiteiten.

De inkomsten op de kostenplaats van het monument bestaan naast de subsidies en fondsen, uit recettes van eigen culturele producties en de inkomsten uit de entreegelden van bezoekers tijdens de openstellingen. De organisatie is niet alleen gericht op winst, maar ook op maatschappelijk rendement en streeft daarbij naar een zakelijke, op effectiviteit en efficiency gerichte bedrijfsvoering. Winst uit de commerciële exploitatie vloeit terug naar het beheer van het monument, dan wel naar de voorzieningen of het eigen vermogen.

De commerciële exploitatie is ook in 2021 door de coronacrisis zo goed als volledig stil komen te liggen. Het totale resultaat in 2021 komt echter positiever uit dan begroot. Dit resultaat is gerealiseerd door hard ingrijpen in de bedrijfsvoering en door de steunpakketten vanuit de overheid (zie § 5.3.1).

5.1.1 Villa Rameau

In 2013 werd de voormalige kosterswoning verbouwd en geïntroduceerd als luxe Stadsvilla Rameau, een short-stay locatie in het topsegment van de Leidse Leisure markt. De housekeeping van Villa Rameau wordt intern uitgevoerd, ondersteund m.b.v. reguliere partners van de Pieterskerk. In 2021 behaalde Villa Rameau opnieuw een waardering bij Booking.com van 9,4. De verhuur van Villa Rameau herstelde redelijk in 2021, zoals te zien is in grafiek 1.

grafiek 1 – Omzet Villa Rameau 2013-2020

In maart 2022 is besloten om Villa Rameau ter beschikking te stellen aan de opvang van Oekraïense vluchtelingen, als gevolg van de invasie van Rusland in Oekraïne. De gedeelde huur voor de periode maart tot en met september 2022 wordt door middel van donaties gedekt. Mocht een langere periode van opvang noodzakelijk zijn, zal ook voor de resterende periode dekking worden gezocht.

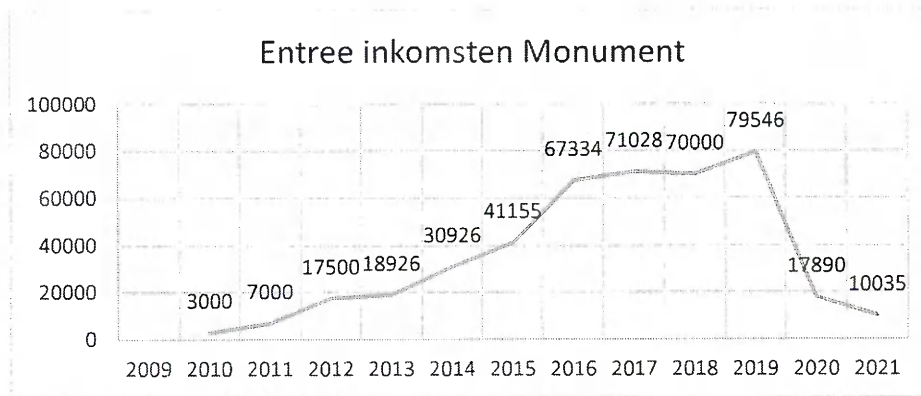
5.1.2 Entree inkomsten Monument

Om de bezoekers van het monument beter te faciliteren en de inkomsten rond de museale bezoeken te optimaliseren is in 2014 een museumcafé geopend onder de naam *Pieterskerkcafé*. Het museumcafé is buiten de reguliere openingstijden geschikt voor borrels en kleine (informele) diners. Met ondersteuning van de Stichting Vrienden van de Pieterskerk Leiden, de Orde van St. Pieter en Fonds 1818 werd de 'bibliotheek' aangepast en ingericht als museumcafé. De reguliere commerciële horecaverunning van de Pieterskerk Leiden is van toepassing op deze ruimte.

Het Pieterskerkcafé sloot in maart 2020 als gevolg van de eerste coronamaatregelen. In juni t/m september 2020 was een beperkte opening van het monument mogelijk als doorstroomlocatie. Daarbij kon het Pieterskerkcafé niet gebruikt worden en werd de ingang in het schip van het monument gebruikt, zoals deze was bedacht voor het grote Museumcafé. De onderstaande grafiek laat de cumulatieve entreegelden zien. In 2020 zorgde de zomeropening van de Pieterskerk als museum voor ruim de helft van de inkomsten. Eind 2020 belandde Nederland opnieuw in een lockdown, die pas in juni 2021 werd (gedeeltelijk) werd opgeheven.

Van juni tot en met augustus 2021 is de Pieterskerk Leiden open geweest in de setting van een groot museumcafé in het schip, in combinatie met een tentoonstelling (§1.3.2) in de beuken van het monument. Hierbij werd gekozen voor een zo groot mogelijke toegankelijkheid, zonder entreekosten. Van september tot en met november werd de Pieterskerk Leiden gebruikt voor een aantal grote events. Bijna direct aansluitend belandde Nederland opnieuw in een lockdown, die deze keer tot begin februari 2022 duurde. Ten gevolge van het bovenstaande zijn de inkomsten op de entreegelden in 2021 verder gedaald, zoals te zien in grafiek 2.

In de tweede helft van april 2022 zal het voormalige Pieterskerkcafé weer dienst gaan doen als toegang tot de Pieterskerk Leiden als museum. Er zal een kleine lunchkaart worden geserveerd en er wordt lichte klassieke muziek en toegankelijke jazz afgespeeld, wat door bezoekers in het verleden positief werd beoordeeld.

grafiek 2 – inkomsten entree monument 2010-2021

5.1.3 Escaperoom

De escaperoom van de Pieterskerk Leiden is vanaf september 2017 operationeel. De escaperoom is geplaatst in de ruimte die bekend staat als 'de wapenkamer'. De escaperoom van de Pieterskerk Leiden onderscheidt zich doordat de deur open blijft en het geheim binnen een uur moet worden ontdekt. Het thema voor de afgelopen periode haakt aan bij de Pilgrimsgeschiedenis en de 'Mayflower400'.

Vanaf het begin is de escaperoom in de Pieterskerk Leiden een succes. De kamer wordt goed beoordeeld door de spelers en staat inmiddels bekend als een 'moeilijke' kamer, hetgeen de uitdaging om het te spelen groter maakt. De sfeer en ambiance van de kamer wordt zeer hoog gewaardeerd. De doelgroep bestaat, zoals verwacht, uit: families, vriendengroepen en teamuitjes. De resultaten van de verschillende groepen en de evaluaties per groep worden periodiek geanalyseerd, om aanpassingen door te voeren en het bereik van de advertenties te bepalen.

In 2021 bleef de escaperoom het gehele jaar gesloten. In de loop van mei 2022 zal de escaperoom weer opnieuw in gebruik worden genomen.

5.1.4 Bach & Leiden

De Stichting Pieterskerk Leiden heeft in 2015 een project opgestart onder de naam *Bach & Leiden*. Dit project stelt de Stichting Pieterskerk Leiden in staat om in een dynamische samenwerking met stads- en regiopartners, de culturele positie van de Pieterskerk Leiden in de komende jaren verder te verankeren. Kwalitatief hoogwaardige producties en vernieuwing staan daarbij centraal. Dit is voor zowel de Pieterskerk Leiden, als de stad Leiden een kans.

'Bach & Leiden' is in 2015 begonnen met de uitvoering van het Weihnachts-Oratorium, i.s.m. het Nederlands Kamerkoor. Vanaf 2018 wordt de Matthäus Passion in de Pieterskerk Leiden - en daaraan gekoppeld de kaartverkoop van de eigen producties - in eigen beheer uitgevoerd. De marge die gerealiseerd wordt met de Bachconcerten draagt bij aan het behoud en onderhoud van de Pieterskerk Leiden. Naast de concerten worden ook lezingen verzorgd onder de titel 'Bachacademy'.

Ook de Bach Cantatediensten van de Stichting Cantate Domino (§ 3.1) worden onder het logo van Bach & Leiden gepromoot.

Zowel de Matthäus Passion als het Weihnachts-Oratorium konden in 2020 en 2021 niet worden uitgevoerd, als gevolg van de coronamaatregelen. In 2021 werd, net als in 2020, de mogelijkheid geboden aan de tickethouders van de Matthäus Passion en het Weihnachts-Oratorium om hun tickets

te restitueren of de tickets door te zetten naar 2022. In totaal hebben ± 60% van de tickethouders de kaarten doorgezet van 2020 naar 2021. In 2021 hebben van dat percentage weer ± 90% hun kaarten doorgezet naar 2022.

5.2 Investerings

Investerings garanderen dat cultuur en erfgoed in Nederland ook in de toekomst van topkwaliteit blijft. Dat geldt voor investeringen in de 'stenen', maar minstens evenzeer voor de investeringen in het digitaal beheer van het onderhoud en het vergroten van kennis in 'eigen huis'. Door te investeren in digitale systemen heeft de Pieterskerk Leiden grote stappen gezet in de capaciteit om het onderhoud optimaal te kunnen inplannen en afstemmen. Daarnaast zorgt een hoge mate van kennis t.a.v. onderhoud in eigen beheer - mogelijk gemaakt door digitale systemen - dat er steeds meer sprake is van preventief beheer. Dit zal op termijn onherroepelijk, naast een aanzienlijke kostenbesparing, ook een substantiële verhoging van de (brand)veiligheid betekenen.

5.2.1 Jaarlijkse onderhoudsplanning

Na een ingrijpende restauratie van 1978 tot 1982, begon in 2001 een nieuwe restauratie, wellicht de grootste en meest ingrijpende restauratie in de Pieterskerk Leiden sinds de ramp met het kruitschip. Deze restauratie duurde tot 2011. In het voorbereidings- en begeleidingstraject is veel aandacht besteed aan de kwaliteit van de restauratie; voorwaarde voor Rijkssubsidiëring was het bereiken van een zodanig niveau, dat de komende 50 jaar met groot onderhoud zou kunnen worden volstaan.

Naast het groot onderhoud is er, zoals bij ieder gebouw of monument, voortdurend sprake van regulier en incidenteel onderhoud. Het onderhoud en beheer van een bijna 900 jaar oud monument is complex en kan worden beschouwd als een vorm van permanente restauratie. Zowel het reguliere, als het groot onderhoud bestaat voor een groot deel uit specialistisch ambachtelijk vak- en maatwerk, hetgeen uiterst kostbaar is. Het niet uitvoeren van noodzakelijke werkzaamheden en het daarmee in de hand werken van verval, zorgt ervoor dat de kosten vele (tientallen) malen groter worden dan de bedragen in een meerjarenplanning en leidt onherroepelijk tot kapitaalvernietiging.

De relatief rustige onderhoudsperiode direct na een grote restauratie was al in 2011 voorbij. Om het noodzakelijke onderhoud en de kosten daarvan in kaart te brengen heeft de Pieterskerk Leiden in 2016, in overleg met het Leidse *Architektenburo Veldman-Rietbroek-Smit*, een meerjarenonderhoudsplanning (MJOP) over een periode van 20 jaar gemaakt. De MJOP van de Pieterskerk Leiden en Axxerion zijn opgesteld en ingericht conform de eisen van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Het gaat daarbij om zowel bouwtechnische, als installatietechnische aspecten.

De jaarlijkse kosten, bij optimaal onderhoud voor het monument, bedragen idealiter ± € 200.000,= tot € 300.000,= per jaar. Een deel van deze kosten, te weten ca. € 80.000,=, bestaat uit de jaarlijkse structurele en incidentele onderhoudskosten voor het monument. De overige kosten bestaan uit indirecte kosten en planmatig groot- en/of vervangingsonderhoud. Gedurende de lopende SIM-periode (2019-2024) kan met een adequate spreiding van de werkzaamheden worden volstaan met € 80.000,= tot € 100.000,= per jaar, aan het regulier en incidenteel onderhoudsbudget. Dit staat los van het groot onderhoud en restauraties. Ten behoeve van een stabiel weerstandsvermogen ten aanzien van het behoud en onderhoud van de Pieterskerk Leiden, is in de toekomst een onderhoudsreserve van € 1.000.000,= tot € 1.500.000,= noodzakelijk.

De vervanging van de huidige gasverwarming zal de komende jaren speciale aandacht vragen, gezien de gewenste terugdringing van de gaswinning. Er zal, o.a. in overleg met de gemeente Leiden, onderzocht moeten worden welke duurzame alternatieven er op termijn beschikbaar zijn voor de binnenstad en de monumenten.

5.2.2 Digitalisering van het onderhoud

In 2017 is gestart met het digitaliseren van het beheer van het onderhoud. Dit borgt kennis en combineert informatie uit verschillende bronnen. Het zorgt ervoor dat onderhoudsplanningen - waaronder de SIM, Monumentenwacht en regulier onderhoud - kunnen worden afgestemd en dat de

energiehuishouding nauwkeurig kan worden gemonitord. Daarnaast zijn in het digitale programma Adlib Museum alle monumentale onderdelen van de Pieterskerk Leiden geregistreerd.

Eind 2014 is *Axxerion* geïnstalleerd. *Axxerion* is een facility management-softwarepakket dat alle relevante processen rond gebouwbeheer, zoals planning, onderhoud en energiebeheer, ondersteunt. Daarnaast digitaliseert het informatie over leveranciers, gebouwen en huurcontracten. In 2020 is het implementatieproces afgesloten met het kunnen presenteren van adequate rapportages.

Een verdere professionalisering ten aanzien van het opstellen van de begrotingen wordt onderzocht.

5.2.3 MJOP 2021

Naast het jaarlijkse reguliere onderhoud zijn er een aantal projecten in het incidentele onderhoud, die in 2021 plaatsvonden. Ruim 50% van de formatie van de directie, de bedrijfsleider en de conservator wordt besteed aan het voorbereiden, begeleiden en uitvoeren van het onderhoud van de Pieterskerk Leiden. Het gaat daarbij om het aanpassen van begrotingen, het aanvragen van projectsubsidies en het afstemmen van plannings. Daarnaast wordt veel tijd en aandacht besteed aan het begeleiden van de onderhouds-en/of restauratieprojecten en het digitaal archiveren van alle documentatie. Dit laatste heeft de afgelopen jaren geleid tot een substantiële vergroting van de professionele kennis van de eigen organisatie. De huismeester(s) van de Pieterskerk Leiden wordt voor meer dan 75% van zijn tijd ingezet bij onderhoudsprojecten, die onder de specifieke competentie van de huismeester vallen. De planning van de huismeester(s) wordt aangestuurd via digitale werkorders gegenereerd via *Axxerion*.

Elk jaar wordt in het vierde kwartaal de onderhoudsplanning van het daaropvolgende jaar geactualiseerd. Dit gebeurt na (jaarlijkse) bevindingen van zowel interne, als externe inspecties, alsmede op basis van het beschikbare budget. Naast een aantal jaarlijks terugkerende onderhoudszaken, heeft het onderhoud gedurende de Coronaperiode 2020 en 2021 voornamelijk bestaan uit de uitvoer van alle keuringen en incidenteel onderhoud, waaronder vervanging van aspiratie-units.

Orgels

Tijdens de oplevering van de laatste grote restauratie van het Van Hagerbeerorgel (VHB) in november 2017, werd geconstateerd dat er verzakingsverschijnselen te zien waren bij de grootste pijpen, ook wel *kruip in de corpora* genoemd. Bij het herstel dienen de grote pijpen uit het orgel gehaald te worden om deze te kunnen verstevigen. De kosten werden in 2020 op ± € 100.000,= geschat. In de loop van 2021 bleek bij nader onderzoek, dat de kruip veel sneller verliep dan verwacht. Verder werd geconstateerd dat naast de frontpijpen, op termijn ook onderhoud noodzakelijk zou zijn aan de conducten en de windlade in het rugwerk. Het gelijktijdig uitvoeren van deze drie projecten zorgt voor een substantiële kostenbesparing. De totale kosten van deze restauratie worden nu geraamd op € 350.000,= tot € 400.000,=. Een gedeelte van deze kosten zal worden gedekt uit reeds gedane reserveringen, een substantieel deel zal echter moeten worden gedekt vanuit incidentele projectsubsidies. De restauratie dient binnen een periode van 1-3 jaar te worden uitgevoerd om verdere schade te voorkomen.

In 2021 heeft er regulier onderhoud plaatsgevonden aan het Van Hagerbeerorgel en het Thomas Hillorgel. Daarbij is het speel- en registermechaniek gecontroleerd.

Saltsloten

In 2021 zijn de monumentale deuren, conform de meerjarenonderhoudsplanning, aangesloten op de digitale toegangscontrole van Salto. Gezien de omvang en de constructie van de deuren een uitdagend project. Het monument is hiermee zowel van buiten naar binnen, als ook van binnen naar buiten beveiligd. Daardoor is ook de veiligheid ten aanzien van de museale functie van de Pieterskerk Leiden sterk verbeterd.

Monumentale vloer

Tijdens de laatste grote restauratie (2000-2010) is de monumentale vloer opnieuw geplaatst. Na 11 jaar was het noodzakelijk om op een aantal plaatsen het voegwerk van de zerken bij te

laten werken. Dit werk is uitgevoerd door BamBam Restauratie Steenhouwers. Naast herstel van de vloer, zijn ook alle kabelgoten tussen de pilaren opnieuw gekit.

Schilderen koor

In 2021 is de afscheiding van het koor geschilderd. Al in een veel eerder stadium was er kleuronderzoek gedaan.

Een beperkt aantal panelen en de herenbank zijn bewaard gebleven onderdelen van het auditorium dat in 1860 werd gebouwd. Er werd toen om de kansel een houten bankenblok gebouwd met 1200 zitplaatsen. Reden voor de verbouwing was het dreigend vertrek van de zeer geliefde predikant dr. Eliza Laurillard, die de akoestiek van de ruimte als reden opgaf. De herinrichting was een geschenk van de geloofsgemeente. Maar al twee jaar later (1862) vertrok hij naar Amsterdam.

5.2.4 Bedrijfsinventaris c.a.

In 2021 is er een investering gedaan ten behoeve van een verdere digitalisering van de bedrijfsvoering, met de vervanging van zogenaamde thin clients door mini computers.

5.3 Fondsenwerving

De fondsen die worden verworven door de Pieterskerk Leiden bestaan uit een grote diversiteit aan inkomsten: donaties van particulieren, inkomsten subsidies van particuliere organisaties, subsidies van overheden en inkomsten uit nevenactiviteiten. In totaal is er in 2021 voor een bedrag van € 151.000 aan fondsen geworven.

5.3.1 Coronaondersteuning

De economische en maatschappelijke gevolgen van het coronavirus zijn groot, waardoor het Rijk steunmaatregelen heeft opgezet. De Pieterskerk Leiden heeft zich vanaf het begin van de crisis hard gemaakt voor de erkenning van het ondernemerschap in de cultuur en in het erfgoed in het bijzonder. In het onderstaande overzicht is aangegeven van welke steunmaatregelen de Pieterskerk Leiden gebruik heeft gemaakt in 2021, waarvan een aantal algemene maatregelen zoals de NOW en TVL.

De Tijdelijke regeling Cultuur & Corona van de gemeente Leiden (TCC) omvat een rijkssubsidie, die door de gemeente kan worden verdeeld over de verschillende culturele instellingen. Deze regeling zal ook in 2022 nog beschikbaar zijn.

De Pieterskerk Leiden heeft in 2020 gebruik gemaakt van de Opengestelde Monumentenlening. De Opengestelde Monumentenlening is een zakelijke lening voor eigenaren van publiekstoegankelijke rijksmonumenten, die door de coronacrisis inkomsten mislopen. In totaal is er € 70 miljoen beschikbaar voor deze leningen. De leningen worden verstrekt door het Nationaal Restauratiefonds. De lening van € 900.000 garandeert de liquiditeit voor de komende jaren. Het Nationaal Restauratiefonds (NRF) biedt een lening aan met de volgende kenmerken: een looptijd van 15 jaar tegen 1% rente; maximaal 3 jaar aflossingsvrij en mogelijkheid tot achterstelling. De directie is in overleg met het ministerie en het Nationaal Restauratiefonds over de bovenstaande condities m.b.t. de lening. Door de ook in 2021 en 2022 geldende coronamaatregelen, is er nog geen sprake van een mogelijkheid tot herstel. Daarnaast is inmiddels duidelijk dat de lockdown-periode dusdanig ingrijpend is geweest, dat herstel voor zowel de toeristische als de evenementenbranche vier tot vijf jaar in beslag zal nemen.

Covid-19 herhalende financiële ondersteuningsmaatregelen 2021:

○ TCC 2020 Tijdelijke regeling Cultuur & Corona gemeente Leiden	€ 50.000,=
○ NOW 2021 - Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid	€ 238.147,=
○ TVL 2021 - Tegemoetkoming Vaste Lasten	€ 515.048,=
○ TCC 2021 - Tijdelijke regeling Cultuur & Corona gemeente Leiden	€ 68.024,80

5.3.2 Onderhoudssubsidie SIM

Na een zeer beperkte BRIM-subsidie (Besluit Rijkssubsidiëring Instandhouding Monumenten) in de periode 2012-2018 van jaarlijks € 4548,=, werd in 2018 een aanvraag gedaan in het kader van de vernieuwde regeling Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM) voor de periode 2019-2024. Hierbij kan maximaal 60% subsidie worden verkregen, van de subsidiabele kosten.

Op 29 augustus 2018 is bevestigd dat de SIM voor de periode 2019-2024 is toegekend voor een totaalbedrag van € 144.366,=. De bevoorschotting bedraagt 90% van het toegekende bedrag, hetgeen neerkomt op een jaarlijkse onderhoudsbijdrage van € 21.659,=. De resterende 10% wordt aan het einde van de periode uitgekeerd, wanneer is voldaan aan alle door het Rijk gestelde eisen. De jaarlijkse SIM bijdrage maakt onderdeel uit van het jaarlijkse onderhoudsbudget van de Pieterskerk Leiden. De uitvoering is conform de in de aanvraag gemaakte afspraken, die is gebaseerd op een periodiek instandhouding plan (PIP).

Van optimaal onderhoud is ondanks de huidige incidentele en structurele subsidies helaas geen sprake. Het onvoldoende structureel beschikbaar stellen van rijkssubsidies voor de instandhouding van de grote stadskerken, blijft een speerpunt voor het GKO, waar de Pieterskerk Leiden actief deel van uitmaakt.

5.3.3 Subsidie Gemeente Leiden

Met de gemeente is in 2010 intensief overleg gevoerd om een prestatiecontract (UVOK) op te stellen, dat aan de verlening van een cultuursubsidie is gekoppeld. De gemeente Leiden stelt een goedkeurende accountantsverklaring als eis voor subsidieverstrekking boven de € 50.000,=. Sinds 2012 voldoet de Pieterskerk aan de gestelde eisen van de gemeente Leiden t.a.v. een goedkeurende accountantsverklaring. De financiële processen zijn hiervoor in 2012 beschreven en daarnaast wordt een strikte functiescheiding in acht genomen. Deze processen worden waar nodig aangepast.

In 2016 is in nauw overleg tussen de directie van de Pieterskerk Leiden en de leiding van het Team Economie, Cultuur, Wonen en Duurzaamheid (ECWD) van de gemeente Leiden een aanvraag gedaan tot ondersteuning van het structurele onderhoud van het monument. Hierbij is voor de komende jaren een jaarlijkse bijdrage door de gemeente Leiden gegarandeerd voor het behoud en onderhoud van de Pieterskerk Leiden, ten behoeve van de culturele activiteiten. Deze bijdrage vormt de basis voor een stabiel instandhoudingsprogramma en een breed gebruik van het monument.

Ter ondersteuning van de culturele activiteiten in het monument ontvangt de Pieterskerk Leiden van de gemeente Leiden een subsidie van € 51.158,=. Deze subsidie is verstrekt via de uitvoeringsovereenkomst (UVOK) 2021.

Eind 2020 is berekend dat de door de Pieterskerk Leiden gedane aanvraag voor de verstrekte Tijdelijke regeling Cultuur & Corona (TCC) van de gemeente Leiden te hoog was. Het overschot werd gereserveerd. In de tweede helft van 2021 heeft de Gemeente Leiden aangegeven dat een bedrag van € 50.000,= gebruikt mocht worden voor het versterken van het weerstandvermogen. Dit zal in 2021 worden aangewend ter vergroting van het eigen vermogen.

5.3.4 Kickstart Cultuurfonds

Het Kickstart Cultuurfonds is opgericht om de culturele sector te helpen zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden, die zijn ontstaan als gevolg van de coronamaatregelen. Instellingen die géén meerjarige exploitatiesubsidie krijgen van het ministerie van OCW, VWS of de Rijkscultuurfondsen in de periode in 2021-2024, komen voor ondersteuning in aanmerking. De Pieterskerk Leiden heeft een aanvraag gedaan in de categorie musea, die gehonoreerd werd voor € 100.000,=. Begin 2022 zal de afrekening van dit project worden uitgevoerd.

5.3.5. Vermogensfondsen

De Pieterskerk Leiden wordt al jaren op projectbasis ruimhartig ondersteund door uiteenlopende

private vermogensfondsen. In 2021 zijn er geen specifieke projecten gestart waarbij vermogensfondsen zijn verzocht om steun. In 2022 zal een nieuw groot project worden opgestart ten behoeve van de restauratie van de frontpijpen en conducten van het van Hagerbeer orgel.

5.3.6 3 October Dankdienst

Nadat de Pieterskerk Leiden in 1972 niet meer in gebruik was als kerkelijk gebouw, heeft de 3 October Vereeniging de organisatie van de 3 October Dankdienst op zich genomen. De collecte bij de 3 October dankdienst werd vervolgens afgestaan aan de Stichting Pieterskerk Leiden, ten behoeve van het behoud en onderhoud van het monument. In 2018 zijn afspraken gemaakt met het bestuur van de 3 October Vereeniging dat deze gelden geoormerkt worden voor het onderhoud van de orgels in de Pieterskerk Leiden. Op dit moment heeft de Pieterskerk Leiden in deze nog een vordering op de 3 October Vereeniging voor de jaren 2017, 2018, 2019 en 2021³. In 2020 werd de 3 October Dankdienst via een livestream uitgezonden vanuit de Pieterskerk Leiden, hierdoor was er geen collecte.

5.3.6 Pieterskerk Leiden initiatieven

Bach & Leiden Mecenaat

Er zijn drie verschillende arrangementen voor het afnemen van de uitvoeringen van het Weihnachts-Oratorium en/of de Matthäus Passion. De marges op dit mecenaat worden gebruikt voor het behoud en onderhoud van de Pieterskerk Leiden. De leden van het Bach & Leiden Mecenaat doneren ten behoeve van het onderhoud en behoud van de Pieterskerk Leiden. Dit bedrag opgenomen in de Stichting Vrienden van de Pieterskerk Leiden.

Stichting Vrienden van de Pieterskerk Leiden

Vrienden doneren een minimum van € 20,- per jaar of worden Vriend voor het Leven, voor een eenmalig bedrag van minstens € 1000,-. Men ontvangt een Vriendenpas en kan daarmee de openstelling van de Pieterskerk Leiden als monument gratis bezoeken en ontvangt (vroegboek-)kortingen op eigen producties van de Pieterskerk Leiden. Daarnaast ontvangt men jaarlijks het Vriendenmagazine *De Pieter*. In 2021 waren er ± 550 actieve vrienden.

In 2020 is een nieuw steunproject gestart onder de naam *Steunpilaren*. De pilaren van de Pieterskerk dragen het eeuwenoude Leidse monument. De giften dragen bij aan de instandhouding van het unieke monumentale erfgoed. Met toestemming van de gemeentelijke monumentenzorg kunnen bij grotere bedragen de naam/namen van de donateurs op de pilaren worden geplaatst. Voor de kleinere bedragen is er een decorzuil waar de namen op geplaatst worden. In 2021 heeft het project een relatief klein extra bedrag opgeleverd. Begin 2022 zijn op dit project weer substantiële bedragen gedoneerd.

In 2019 zijn gesprekken gestart om de Stichting Vrienden van de Pieterskerk Leiden op te nemen in de mecenaatstructuur van de Stichting Pieterskerk Leiden. Begin 2021 is er een tijdelijke personele unie gevormd. In de loop van 2023 zal de Vrienden van de Pieterskerk Leiden worden opgenomen in het geherstructureerde mecenaat en de daarbij behorende governance. In de Raad van Advies zal de externe deskundigheid omtrent fondswerving geborgd worden.

Orde van St. Pieter

In 2009 is de Orde van St. Pieter opgericht, als de businessclub van de Pieterskerk Leiden. Van oudsher is de Pieterskerk Leiden een plaats van ontmoetingen. Voor bedrijven en instellingen, die door hun culturele en maatschappelijke betekenis verbonden willen zijn met elkaar, de stad en de

³ Het exacte bedrag is niet bekend bij de Pieterskerk Leiden.

Universiteit Leiden, is er de mogelijkheid lid te worden van de Orde van St. Pieter. In 2021 waren er tien Ordeleden.

Ramen met Namen

In het project Ramen met Namen zal medio 2022 een nieuw raam geplaatst worden. Hoewel het idee achter dit project mooi en passend is, zal dit voorlopig het laatste raam zijn dat geplaatst wordt. De inspanningen om voldoende namen te verzamelen voor een raam zijn dusdanig intensief en langdurig dat dit contraproductief is. Op een later moment kan dit project weer opgepakt worden.

5.4 Proveniershuisjes

De contante waarde van de provenierswoningen rondom de Pieterskerk Leiden zijn in 2011 verzilverd, om daarmee de laatste fase van de restauratie 2000-2010 te kunnen bekostigen. Uitgangspunt daarbij was dat de eenheid van het monument, Pieterskerk-cum-annexis, niet mag worden verbroken, en het eigendom te zijner tijd weer in één hand moet kunnen komen. Daarbij was bovendien van belang dat toekomstige bewoners zich bewust zijn van de invloed van de exploitatie op hun woonsfeer en geen afbreuk doen aan de goodwill voor de Pieterskerk Leiden in haar directe omgeving. Daarom is besloten uitsluitend de verkoop van alle woningen gezamenlijk te realiseren, met een kettingbeding dat de nieuwe eigenaar de woningen alleen in hun gezamenlijkheid mag vervreemden, waarbij een voorkeursrecht geldt voor de Stichting Pieterskerk Leiden of haar opvolger in rechte, resp. de eigenaar van de grond, de Protestantse Gemeente in Leiden.

De prijs waarvoor de huisjes aan partijen moet worden aangeboden bedraagt de feitelijke boekwaarde, nl. het verschil tussen het totaal aan investeringen minus het totaal aan opbrengsten. De nieuwe eigenaar, de Stichting Jean Pesijnhof, is tot 2041 verplicht elke 10 jaar de woningen ter terugkoop aan onze stichting aan te bieden. De Stichting Jean Pesijnhof heeft aangegeven dat de boekwaarde op 31 december 2021 € 1.413.792,75 bedraagt.

5.5 Begroting 2022

In bijlage 1 is de begroting 2022 toegevoegd. Deze is opgesteld in november 2021, waarbij de verwachte steunmaatregelen voor 2022 niet werden opgenomen. Het was op dat moment nog niet helder welke maatregelen zouden gelden voor de eerste helft van 2022. Inmiddels is duidelijk dat zowel de NOW als de TVL over het eerste kwartaal 2022 kan worden aangevraagd. Daarnaast heeft de Gemeente Leiden inmiddels ook aangegeven voor 2022 over middelen te beschikken met betrekking tot de TCC.

Deze begroting is opgesteld op basis van de aannames van beperkte inkomsten in het eerste en vierde kwartaal. Er is bij het opstellen van deze begroting uitgegaan van een realisatie van 60% ten opzichte van het resultaat van 2019.

6. Risicoparagraaf

De financiële risico's in de Pieterskerk Leiden zijn door Corona groter geworden. De Pieterskerk Leiden verdient haar geld voor het overgrote gedeelte door het organiseren en faciliteren van activiteiten. Neveninkomsten worden gegeneerd door verhuur van de short-stay locatie Villa Rameau, verhuur van de escaperoom en de entreegelden in haar museale functie.

Naast het eigen verdienvermogen ontvangt de Pieterskerk Leiden een structurele subsidie van de gemeente Leiden ten behoeve van de uitvoer van culturele activiteiten van de stad en als ondersteuning daarvoor een subsidie voor het onderhoud van het monument. Verder wordt ten behoeve van grotere restauratiewerkzaamheden subsidies en donaties geworven.

Zoals toegelicht in § 1.3 werd de bedrijfsvoering van de Pieterskerk Leiden, direct na de Covid-19-uitbraak en de noodzakelijke maatregelen vanuit de overheid, hard geraakt. Voor het hervatten van de reguliere bedrijfsvoering van de Pieterskerk Leiden was het noodzakelijk dat de beperkende coronamaatregel van de 1,5 meter zou komen te vervallen. Vanaf februari 2022 is dit het geval. De commerciële orderportefeuille van de Pieterskerk Leiden is door de coronaperiode beschadigd. Een

aantal vaste huurders komen of in sommige gevallen terug met een kleinere versie van hun activiteiten, of zijn verhuisd naar andere locaties. Anderen durven op dit moment hun activiteiten nog niet te hervatten. Het bestuur houdt er rekening mee dat in het derde kwartaal van 2022 sprake kan zijn van nieuwe coronamaatregelen, door mogelijke oplevingen van virusvarianten.

Het herstel van het volledige verdienvermogen naar een situatie zoals in 2019, zal naar verwachting drie tot vier jaar duren nadat corona endemisch is geworden. In 2022 zal, door de beschikbaarheid van de TCC (§ 5.3.1), de Pieterskerk Leiden mogelijk een budgetneutraal resultaat kennen. In de jaren hierna zullen onvermijdelijke (grote) tekorten ontstaan. Naast de gevolgen van de coronacrisis, wordt als gevolg van de oorlog in Oekraïne veel onzeker. De economische gevolgen zijn op dit moment onvoorspelbaar, maar een nieuwe recessie is niet ondenkbaar.

Ten aanzien van de toeristische markt wordt door het Nederlands Bureau voor Toerisme voor 2022 een licht herstel verwacht ten opzichte van 2021, maar nog steeds een ruime halvering ten opzichte van 2019. Dit zal bij de Pieterskerk Leiden van invloed zijn op de entreegelden voor het museale bezoek.

Waar de flexibele opbouw van het personeelbestand aan het begin van de coronaperiode een zegen was, is de opbouw van nieuwe teams door de grote krapte op de arbeidsmarkt een uitdaging. Gedurende de opbouw van een stabiel oproepbestand zal de continuïteit in alle facetten van de bedrijfsvoering onder druk staan (§ 1.4).

6.1 Continuïteit

Ondanks dat de orderportefeuille van de Pieterskerk Leiden zwaar geraakt is, bestaat een groot gedeelte van de huurders uit langlopende relaties, zoals bij de Universiteit Leiden het geval is. Met alle vaste relaties is gedurende de coronacrisis frequent en goed contact onderhouden. Met allen wordt gezocht naar alternatieve uitvoeringen. Dit maakt dat er een goede basis zal zijn voor een hernieuwde opbouw van activiteiten in de toekomst. Mochten nieuwe virus varianten opnieuw zorgen voor beperkende maatregelen, gaat het bestuur ervan uit dat er dan ook hernieuwde steunmaatregelen vanuit de overheid voor de evenementensector zullen komen.

De tekorten die zullen ontstaan tot een volledig herstel van de bedrijfsvoering gerealiseerd is, kunnen worden gedekt uit de lening die is verstrekt door het Nationaal Restauratie Fonds (NRF). Daarbij dienen de voorwaarden, zoals in 2020 opgesteld door het NRF, wel te worden aangepast. De lange recuperatietijd maakt een aflossingsperiode van 25 tot 30 jaar noodzakelijk.

Hoewel het bestuur voorziet dat het jaren zal duren voordat de behaalde successen van 2018 & 2019 kunnen worden geëvenaard, heeft het bestuur door de continuerende positieve lobby, de getoonde flexibiliteit en creativiteit van de organisatie groot vertrouwen in het kunnen garanderen van het noodzakelijke toekomstige onderhoud en het kunnen ontsluiten van het monument voor brede groepen van de samenleving.

Als deze crisis iets heeft laten zien, dan is het dat het voor monumenten als de Pieterskerk Leiden van essentieel belang is om over een gedegen weerstandsvermogen te bezitten. Dit is echter alleen te realiseren door de continuering van de structurele culturele- en onderhoudssubsidie van de gemeente Leiden, de rijksbijdrage van de SIM en incidentele projectsubsidies, aangevuld met donaties. Structurele ondersteuning is blijvend noodzakelijk om de Pieterskerk, de 900 jaar oude Leidse stadskerk, conform de meerjarenonderhoudsplanning in stand te houden ten behoeve van toekomstige generaties.

Leiden, 8 juni 2022

Frieke Hurkmans MSc
directeur-bestuurder Pieterskerk Leiden

Bijlage 1 – Begroting 2022

Stichting Pieterskerk Leiden	
Begroting en exploitatieresultaten	begroting 2022
Opbrengst kale huur incl. nevenruimte	€ 174.986
Opbrengst Escaperoom	€ 19.177
Opbrengst Rameau	€ 21.366
Commerciele korting	€ -83.175
	€ 132.354
Resultaten overige opbrengsten	
Kick back techniek	€ 31.426
Kick back faciliteiten	€ 72.735
Kick back personeel	€ 60.073
Kick back catering	€ 56.031
Dekking directe kosten culturele UVOK	€ 51.938
Opbrengsten Cultuur	€ 69.936
	€ 342.139
Bruto winst commerciële exploitatie	€ 474.493
<i>Indirecte kosten:</i>	
Interest en bankkosten	
Personeelskosten	€ 587.456
Huisvestingskosten	€ 87.134
Kosten beheer en management	€ 72.943
Afschrijvingen	€ 36.517
Overige bedrijfskosten	€ 26.125
Marketing	€ 44.305
	€ 854.480
Resultaat exploitatie	€ -379.987
NOW / TVL / TCC	€ -
Resultaten overige	€ 45.288
Diverse financiële baten en lasten:	€ -
Exploitatie resultaat Pieterskerk	€ -334.699

Verslag Raad van Toezicht 2021

De Stichting Pieterskerk Leiden kent sinds 2012 een Raad van Toezicht-model, waarbij conform de statuten een directiereglement is opgesteld. De Raad van Toezicht houdt toezicht op de directie en het gevoerde beleid, waarbij het de directie met advies terzijde staat. De zittingsduur in de Raad van Toezicht is drie jaar. De leden zijn tweemaal herbenoembaar en treden af volgens een rooster van aftreden.

Samenstelling Raad van Toezicht

Eén lid van de Raad van Toezicht is statutair voorzitter van de Stichting Vrienden van de Pieterskerk Leiden en een lid van de Raad van Toezicht is bestuurslid van de Vereniging Orde van St. Pieter. Daarnaast zijn de Universiteit Leiden en de gemeente Leiden statutair vertegenwoordigd met een kwaliteitszetel. De Stichting Pieterskerk Leiden hanteert een reglement voor de Raad van Toezicht, dat in 2019 is vastgesteld. Op 31 december 2020 bestond de Raad van Toezicht uit negen personen:

mevrouw drs. M. H. Maas Geesteranus (1970)

voorzitter Raad van Toezicht

Benoeming in 2020, herbenoeming per december 2023, aftreden uiterlijk in 2029

Hoofdfunctie: CEO Stichting Porticus

Nevenfuncties:

* Lid van de Raad van Toezicht van het Sieboldhuis

* Lid van de Raad van Toezicht Naturalis

mevrouw dr. C.M.T. Metselaar (1963)

vertegenwoordiging in RvT namens de Universiteit Leiden

Benoeming per 2018, herbenoeming 2021, aftreden uiterlijk 2024

Hoofdfunctie: Algemeen directeur Universiteit Leiden, Secretaris van het College van Bestuur, secretaris Raad van Toezicht Universiteit Leiden

de heer drs. G.J.H.C. Kramer (1944)

vertegenwoordiging in RvT namens de Gemeente Leiden

Benoeming per 2018, herbenoeming 2021, aftreden uiterlijk 2024

Nevenfuncties:

* Vicevoorzitter Historische Vereniging Oud Leiden

* Voorzitter van de commissie Historisch Karakter van de Stad

mevrouw K. van Oort MSM (1963)

vertegenwoordiging in RvT namens de Vereniging Orde van St. Pieter

Benoeming per 2018, herbenoeming 2021, aftreden uiterlijk 2024

Hoofdfunctie: Voorzitter College van Bestuur bij Stichting Carmelcollege

Nevenfuncties:

* Lid bestuur van de Orde van St Pieter namens RvT Pieterskerk Leiden

* Lid adviesraad MPM/MME TiasNimbus

* Lid klankbordgroep Verus

* Lid adviesraad PO-VO Cito

* Lid werkgroep Krimp en Ontgroening VO-Raad

* Voorzitter werkgroep Code Goed Onderwijsbestuur

* Voorzitter Stichting tot Steun aan het Voortgezet Onderwijs

* Voorzitter Stichting Huisvesting Internationaal Onderwijs Noord Nederland

mevrouw drs. S.C. M. Lijesen (1963)

Benoeming per 2021, herbenoeming 2024, aftreden uiterlijk 2027

Hoofdfunctie: Eigenaar Financieel Raadvrouw & Docent Stedelijk Gymnasium Leiden

Nevenfuncties:

* Lid Raad van Toezicht Erasmus College Zoetermeer

* Lid Raad van Toezicht Onderwijsstichting Zelfstandige Gymnasia

de heer J. A. Hulscher (1949)

Benoeming per 2018, herbenoeming 2021, aftreden uiterlijk 2024

Nevenfuncties:

- * Bestuurslid Stichting Oude Hollandse Kerken
- * Bestuurslid Vereniging Vrienden van Stadsherstel
- * Bestuurslid Stichting Amsterdams Monumenten Fonds
- * Voorzitter Stichting Claes Claeszhofje
- * Bestuurslid Stichting Voor Vrouwen Door Vrouwen
- * Honorair regent Sint Jacobs Godshuis
- * Bestuurslid Stichting Hofje Van Loo
- * Bestuurslid Stichting Het Vrouwe- of Verwershofje
- * Bestuurslid Weldadige Stichting Tijssen
- * Bestuurslid Stichting Het Hofje der Twaalf Apostelen
- * Bestuurslid Huisvesting Alleenstaanden Kennemerland
- * Bestuurslid Stichting Paulushof
- * Bestuurslid Stichting Nota 70
- * Bestuurslid Stichting Fondsen Blommert en Dreeger
- * Bestuurslid Stichting Sint Vincentius van Paulo
- * Bestuursadviseur Stichting Rosenstock Huessy
- * Kerkrentmeestersadviseur Hervormde Gemeente Bloemendaal

Mutaties

Mevrouw Prof. dr. M.J.A.M. Ahsmann, de heer drs. J. Th. Hoekema en de heer S.J.A.B. Stokkermans legden begin 2021 na het einde van hun statutaire termijn hun lidmaatschap van de Raad van Toezicht neer. De heer J. Heijboer heeft zijn lidmaatschap aan het einde van 2021 neergelegd.

Beloning

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen beloning. Eventuele gemaakte onkosten kunnen worden gedeclareerd; in 2021 zijn er geen onkosten gedeclareerd.

Werkzaamheden van de Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht houdt toezicht op de directie en op de algemene gang van zaken binnen de organisatie. De Raad ziet toe op het door haar goedgekeurde beleid van de Stichting Pieterskerk Leiden en ziet toe op de uitvoering ervan, fungeert als klankbord en geeft advies. De taken en bevoegdheden van de Raad, zoals vastgelegd in de statuten, stemmen overeen met de bepalingen van de Governance Code Cultuur. De Raad van Toezicht vergadert vanaf 2017 minimaal vier maal per jaar. In 2021 vergaderde de Raad zes keer in aanwezigheid van de directie. Door de Raad zijn in 2021 besproken en formeel goedgekeurd:

- het Jaarverslag en de Jaarrekening 2020;
- de lening bij het Nationaal Restauratie Fonds;
- aangepaste statuten;
- de begroting voor 2022.

Daarnaast kwamen aan de orde:

- de maatregelen i.v.m. de coronapandemie;
- de algemene gang van zaken;
- de tussentijdse financiële resultaten, de kwartaalcijfers en de prognose 2022;
- de managementletter van de externe accountant;
- de governance van de Raad van Toezicht.

Organen van de Raad van Toezicht

Auditcommissie

Op 31 december 2021 waren twee toezichthouders lid van de Auditcommissie:
mevrouw K. van Oort
mevrouw S.C. M. Lijesen

De Auditcommissie houdt in opdracht van de Raad toezicht op:

- de werking van de interne risicobeheersings- en controlesystemen;
- de financiële informatieverschaffing;
- de relatie met de externe accountant.

In 2021 vergaderde de commissie twee keer met de directie. Op de agenda stonden: de tussentijdse financiële resultaten; de noodzakelijke steunpakketten i.v.m. de coronapandemie; de jaarrekening 2020 en de begroting voor 2022.

Remuneratiecommissie

Op 31 december 2021 bestaat de Remuneratiecommissie uit twee leden van de Raad van Toezicht:
mevrouw M. H. Maas Geesteranus
mevrouw C.M.T. Metselaar

De commissie adviseert de Raad van Toezicht over het beloningsbeleid voor de directie. De commissie heeft een geactualiseerde functiebeschrijving van de functie van de directeur-bestuurder opgesteld. De directeur-bestuurder en een delegatie van de RvT waren bij dit proces betrokken. Nadat de functiebeschrijving is geformaliseerd, heeft er een evaluatiegesprek met de directeur-bestuurder plaatsgevonden.

Statuten

De statuten van de Stichting Pieterskerk Leiden zijn door KAeP Notarissen in 2020 aangepast aan de actuele governance en ANBI normen.

Evaluatie

In 2021 is er geen zelfevaluatie uitgevoerd; deze staat gepland voor 2022. Met het oog op de verdere professionalisering van de Raad is in 2019 gestart met het uitwerken van de toezichtvisie. Dit traject is voorbereid door de implementatiecommissie t.b.v. de governance, bestaande uit mevrouw K. van Oort (voorzitter), mevrouw C. Metselaar en mevrouw F. Hurkmans. In de loop van 2022 zal dit traject worden afgerond.

Leiden, 8 juni 2022

Drs. M.H. Schultz van Haegen
voorzitter Raad van Toezicht Stichting Pieterskerk Leiden

JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER 2021
(na winstbestemming)

	31 december 2021		31 december 2020	
	€	€	€	€
ACTIVA				
Vaste activa				
Materiële vaste activa	(1)	42.266		64.118
Vlottende activa				
Vorraden	(2)	16.155		7.743
Vorderingen	(3)			
Debiteuren		28.973		48.321
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen		8.708		40.892
Overige vorderingen en overlopende activa		<u>241.743</u>		<u>153.164</u>
		279.424		242.377
Liquide middelen	(4)	1.666.088		1.525.159
		<u>2.003.933</u>		<u>1.839.397</u>

		31 december 2021		31 december 2020	
		€	€	€	€
PASSIVA					
Eigen vermogen (5)					
	Overige reserves		213.265		163.266
Vorzieningen (6)					
	Overige voorzieningen		321.500		60.000
Langlopende schulden (7)					
			910.475		910.475
Kortlopende schulden (8)					
	Crediteuren	69.831		118.813	
	Overige belastingen en premies sociale verzekeringen	14.783		13.881	
	Overige schulden en overlopende passiva	474.079		572.962	
			558.693		705.656
			2.003.933		1.839.397

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2021

		Realisatie 2021	Begroting 2021	Verschil 2021	Realisatie 2020	Begroting 2020	Verschil 2020
		€	€	€	€	€	€
Baten							
Opbrengsten	(9)	410.444	550.996	-140.552	590.045	1.438.750	-848.705
Subsidiebaten	(10)	50.000	49.049	951	49.049	317.000	-267.951
Overige baten	(11)	830.229	-	830.229	446.987	-	446.987
Som der baten		1.290.673	600.045	690.628	1.086.081	1.755.750	-669.669
Lasten							
Directe kosten							
Project management	(12)	198.273	350.847	-152.574	309.945	898.750	-588.805
Indirecte kosten							
Personeelslasten	(13)	539.656	528.745	10.911	533.124	603.000	-69.876
Afschrijvingen	(14)	21.851	48.000	-26.149	-14.100	50.000	-64.100
Overige bedrijfslasten	(15)	467.100	208.950	258.150	250.908	244.000	6.908
		1.028.607	785.695	242.912	769.932	897.000	-127.068
Saldo voor financiële baten en lasten		63.793	-536.497	600.290	6.204	-40.000	46.204
Financiële baten en lasten	(16)	-13.794	-4.000	-9.794	-6.204	18.000	-24.204
Saldo		49.999	-540.497	590.496	-	-22.000	22.000
Resultaatbestemming							
Overige reserves		49.999	-540.497	590.496	-	-22.000	22.000
		49.999	-540.497	590.496	-	-22.000	22.000

3 KASSTROOMOVERZICHT 2021

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

	2021		2020	
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Resultaat	49.999		-	
Aanpassingen voor:				
Afschrijvingen	21.851		38.466	
Mutatie voorzieningen	261.500		20.000	
Veranderingen in het werkkapitaal:				
Mutatie voorraden	-8.412		-782	
Mutatie vorderingen	-37.047		-108.571	
Mutatie kortlopende schulden (exclusief kortlopend deel van de langlopende schulden)	-146.963		206.160	
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		140.928		155.273
Kasstroom uit operationele activiteiten		140.928		155.273
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investerings in materiële vaste activa		-		-20.738
Kasstroom uit financieringsactiviteiten				
Overige mutaties vaste activa	-		5.042.215	
Mutatie bestemmingsreserves	-		-616.366	
Opgenomen schulden aan kredietinstellingen	-		910.475	
Aflossing schulden aan kredietinstellingen	-		-4.454.469	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-		881.855
		140.928		1.016.390
Samenstelling geldmiddelen				
	2021		2020	
	€	€	€	€
Geldmiddelen per 1 januari		1.525.159		508.768
Mutatie liquide middelen		140.929		1.016.391
Geldmiddelen per 31 december		1.666.088		1.525.159

4 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN BEPALING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN

ALGEMEEN

Continuïteit

Voor 2021 was een negatief resultaat ten bedrage van € 540.000 begroot. Dit heeft te maken met de gewijzigde inkomsten en uitgaven als gevolg van de coronacrisis. In de begroting 2021 die is opgesteld in november 2020, zijn de verwachte steunmaatregelen niet opgenomen. Op dat moment was nog niet helder welke maatregelen zouden gelden voor de eerste helft van 2021. In 2021 is zowel de NOW, TVL en de TCC aangevraagd. Het werkelijke resultaat 2021 bedraagt € 50.000 na de ontvangen corona steunmaatregelen. Voor 2022 wordt een negatief exploitatieresultaat op de kosten van het monument ad € 335.000 begroot.

Ondanks dat de orderportefeuille van de Pieterskerk Leiden zwaar geraakt is, bestaat een groot gedeelte van de huurders uit langlopende relaties, zoals bij de Universiteit Leiden het geval is. Met alle vaste relaties is gedurende de coronacrisis frequent en goed contact onderhouden. Met allen wordt gezocht naar alternatieve uitvoeringen. Dit maakt dat er een goede basis zal zijn voor een hernieuwde opbouw van activiteiten in de toekomst. Mochten nieuwe virus varianten opnieuw zorgen voor beperkende maatregelen, gaat het bestuur ervan uit dat er dan ook hernieuwde steunmaatregelen vanuit de overheid voor de evenementensector zullen komen.

De tekorten die zullen ontstaan tot een volledig herstel van de bedrijfsvoering gerealiseerd is, kunnen worden gedekt uit de lening die is verstrekt door het Nationaal Restauratie Fonds (NRF). Daarbij dienen de voorwaarden, zoals in 2020 opgesteld door het NRF, wel te worden aangepast. De lange recuperatietijd maakt een aflossingsperiode van 25 tot 30 jaar noodzakelijk.

Hoewel het bestuur voorziet dat het jaren zal duren voordat de behaalde successen van 2018 & 2019 kunnen worden geëvenaard, heeft het bestuur door de continuerende positieve lobby, de getoonde flexibiliteit en creativiteit van de organisatie groot vertrouwen in het kunnen garanderen van het noodzakelijke toekomstige onderhoud en het kunnen ontsluiten van het monument voor brede groepen van de samenleving.

Als deze crisis iets heeft laten zien, dan is het dat het voor monumenten als de Pieterskerk Leiden van essentieel belang is om over een gedegen weerstandsvermogen te bezitten. Dit is echter alleen te realiseren door de continuering van de structurele culturele- en onderhoudssubsidie van de gemeente Leiden, de rijksbijdrage van de SIM en incidentele projectsubsidies, aangevuld met donaties. Structurele ondersteuning is blijvend noodzakelijk om de Pieterskerk, de 900 jaar oude Leidse stadskerk, conform de meerjarenonderhoudsplanning in stand te houden ten behoeve van toekomstige generaties.

Voorstaande in ogenschouw nemend en de verstrekte coronalening heeft het bestuur vertrouwen in de toekomst van Stichting Pieterskerk Leiden. Dit zijn de redenen dat de toegepaste grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gebaseerd zijn op de veronderstelling van continuïteit van de organisatie.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van Stichting Pieterskerk Leiden zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR DE OPSTELLING VAN DE JAARREKENING

De jaarrekening is opgemaakt met toepassing van de Richtlijn C1 "Kleine Organisaties zonder winststreven" en is op basis van historische kostprijs. De waardering van activa en passiva geschiedt, voorzover niet anders is vermeld, tegen nominale waarde.

Baten worden toegerekend aan de periode waarin ze zijn gerealiseerd. Lasten worden verantwoord in het jaar waarin ze voorzienbaar zijn.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Materiële vaste activa

Restauraties:

De restauraties worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs onder vermindering van ontvangen subsidies en verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen.

Gebouwen (inclusief verbouwingen) en exploitatie:

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs onder vermindering van ontvangen subsidies en verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming, dat wil zeggen zodra het desbetreffende project is afgerond en alle subsidies zijn ontvangen.

Overige materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten, onder aftrek van lineaire afschrijvingen gedurende de verwachte toekomstige gebruiksduur en bijzondere waardeverminderingen.

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs dan wel lagere marktwaarde voor zover nodig onder aftrek van een voorziening voor incurantheid.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, inclusief de transactiekosten indien materieel. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Voorzieningen

Overige voorzieningen

Voorziening groot onderhoud

De voorziening ter gelijkmatige verdeling van lasten voor groot onderhoud van gebouwen wordt bepaald op basis van de te verwachten kosten over een reeks jaren. Het uitgevoerde onderhoud wordt ten laste van deze voorziening gebracht.

De voorzieningen hebben een overwegend langlopend karakter.

Langlopende schulden

Schulden dienen na eerste verwerking te worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio of transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde van de schuld. De nominale waarde van een schuld is de hoofdsom die wordt genoemd in de overeenkomst waaruit de schuld is ontstaan. Geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

GRONDSLAGEN VOOR DE BEPALING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN

Bepaling van het saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten wordt bepaald door de ontvangen huurbaten en overige opbrengsten te verminderen met gemaakte kosten en te vermeerderen met de ontvangen exploitatiesubsidie en cultuursubsidie.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op de materiële vaste activa zijn berekend door middel van vaste percentages van de aanschaffingswaarde, op basis van de verwachte economische levensduur. Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen, boekwinsten echter alleen voor zover de boekwinsten niet in mindering zijn gebracht op vervangende investeringen.

Boekwinsten en -verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

GRONDSLAGEN VOOR DE OPSTELLING VAN HET KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen.

Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2021

ACTIVA

VASTE ACTIVA

1. Materiële vaste activa

Gebouwen en opstalrecht

Aan de Stichting Pieterskerk Leiden is door het College van kerkrentmeesters van de Protestantse Gemeente te Leiden (voorheen: Kerkvoogdij der Hervormde Gemeente Leiden) eeuwigdurend het recht van opstal verleend tot het in eigendom hebben van:

- De Pieterskerk;
- Het gebouw, oorspronkelijk het kerkelijk bureau;
- Kerkhuisje gelegen aan de Kloksteeg 16a;
- Opslag kelders/werken in en/of onder de grond van "de Pieterskerk", inclusief het gebruiksrecht.

Op het recht van opstal is het recht van hypotheek verleend. Zie hiervoor de niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen.

Het recht van opstal tot het in eigendom hebben van de proveniershuisjes gelegen aan het Pieterskerkhof 1 tot en met 21 (oneven nummers) is op 10 juni 2011 verkocht aan Stichting Jean Pesynhof voor € 1.219.429.

Bij de verkoop van deze huisjes zijn de volgende afspraken gemaakt:

Op de woningen rust een kettingbeding inzake voorkeursrecht van (terug)koop, ten gunste van de Stichting Pieterskerk Leiden (of haar opvolger in rechte) en vervolgens van het College van kerkrentmeesters van de Protestante kerk Leiden, of haar opvolger in rechte als eigenaar van de grond;

Dit recht van terugkoop geschiedt tegen een vaste prijs, namelijk de feitelijke boekwaarde van de woningen; dat is het geheel der investeringen plus/minus het exploitatieresultaat vanaf het moment van overdracht aan de nieuwe eigenaar tot het moment van terugkoop.

De Stichting Pieterskerk Leiden heeft om de 10 jaar het recht van terugkoop tot 2041, voor het eerst op 1 maart 2021.

De 11 woningen mogen alleen gezamenlijk worden vervreemd.

Volgens de opgave van Stichting Jean Pesynhof bedraagt de boekwaarde van de proveniershuisjes op 31 december 2021 € 1.413.783 (31 december 2020: € 1.425.590).

Stichting Pieterskerk Leiden
te Leiden

	Gebouwen (incl. verbou- wingen)	Restaurants	Exploitaties	Totaal
	€	€	€	€
<i>Boekwaarde per 1 januari 2021</i>				
Aanschaffingswaarde	398.454	1.320.412	178.414	1.897.280
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-369.395	-1.320.079	-143.689	-1.833.163
	<u>29.059</u>	<u>333</u>	<u>34.725</u>	<u>64.117</u>
<i>Mutaties</i>				
Desinvesteringen	-	-1.227.917	-	-1.227.917
Afschrijving desinvesteringen	-	1.227.917	-	1.227.917
Afschrijvingen	-10.904	-70	-10.877	-21.851
	<u>-10.904</u>	<u>-70</u>	<u>-10.877</u>	<u>-21.851</u>
<i>Boekwaarde per 31 december 2021</i>				
Aanschaffingswaarde	398.454	92.495	178.414	669.363
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	-380.299	-92.232	-154.566	-627.097
Boekwaarde per 31 december 2021	<u>18.155</u>	<u>263</u>	<u>23.848</u>	<u>42.266</u>
<i>Afschrijvingspercentages</i>				
				%
Gebouwen (incl. verbouwingen)				5 - 20
Restaurants				0 - 10
Exploitaties				6,7 - 33

Voor een uitgebreide specificatie van de materiële vaste activa wordt verwezen naar het overzicht van materiële vaste activa die als bijlage bij dit jaarstuk is opgenomen.

VLOTTENDE ACTIVA

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
2. Voorraden		
Gereed product en handelsgoederen	<u>16.155</u>	<u>7.743</u>
3. Vorderingen		
Debiteuren		
Debiteuren	<u>28.973</u>	<u>48.321</u>
Een voorziening voor vermoedelijke oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.		
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen		
Omzetbelasting	<u>8.708</u>	<u>40.892</u>
Overige vorderingen en overlopende activa		
Rekening-courant Orde van Sint Pieter	-	7.500
Rekening-courant Stichting Vrienden van de Pieterskerk	-	9.264
Nog te factureren opbrengsten	2.728	9.250
Teruggaaf energiebelasting	-	10.728
Vooruitbetaalde verzekeringen	10.109	3.072
Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)	59.963	61.538
Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL)	151.447	50.217
Vooruitbetaalde lasten project management	11.000	-
Diversen	6.496	1.595
	<u>241.743</u>	<u>153.164</u>

Onder de opgenomen vorderingen bevinden zich geen posten met een looptijd van meer dan één jaar.

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
4. Liquide middelen		
ABN AMRO Bank, bestuurrekening	178.302	160.166
ABN AMRO Bank, bestuurrekening	160.426	150.323
ABN AMRO Bank, zakelijk flexibel deposito	15.894	46.689
Rabobank	1.303.287	1.160.599
ING Bank, zakelijke rekening	4.354	3.649
PayPal	-	649
Kas	3.845	3.084
Gelden onderweg	-20	-
	<u>1.666.088</u>	<u>1.525.159</u>

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

PASSIVA

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
5. Reserves en fondsen		
Overige reserves	213.265	163.266
	<u>2021</u>	<u>2020</u>
	€	€
Overige reserves		
Stand per 1 januari	163.266	163.266
Verwerking van het resultaat	49.999	-
Stand per 31 december	<u>213.265</u>	<u>163.266</u>
Een bedrag van € 113.762 is niet vrij besteedbaar.		
6. Voorzieningen		
Overige voorzieningen		
<i>Voorziening groot onderhoud</i>		
Stand per 1 januari	60.000	40.000
Dotatie	285.500	20.000
Onttrekking	-24.000	-
Stand per 31 december	<u>321.500</u>	<u>60.000</u>
7. Langlopende schulden		
	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Leningen o/g		
Lening Stichting NRF (Corona lening)	<u>910.475</u>	<u>910.475</u>

	2021	2020
	€	€
<i>Lening Stichting NRF (Corona lening)</i>		
Stand per 1 januari	910.475	-
Opgenomen gelden	-	910.475
Langlopend deel per 31 december	<u>910.475</u>	<u>910.475</u>

In juli 2020 is een leningovereenkomst gesloten met de Stichting Nationaal Restauratiefonds, groot € 910.475 met een looptijd van 180 maanden (annuïteit). Het rentepercentage bedraagt 1,00% per jaar. Voor de eerste 36 maanden wordt de aflossing van deze lening opgeschort. Voor deze periode zal alleen maandelijks de rente geïncasseerd worden. Dit is het bedrag van € 759 per maand. Na de looptijd van 36 maanden wordt de lening in de resterende 144 maanden volledig afgelost. Het maandbedrag, bestaande uit rente en aflossing, wordt vanaf dat moment € 6.712.

De Opengestelde Monumenten-Lening is een achtergestelde lening en is achtergesteld ten opzichte van alle huidige lopende leningen elders die niet zijn achtergesteld.

8. Kortlopende schulden

	31-12-2021	31-12-2020
	€	€
Crediteuren		
Crediteuren	<u>69.831</u>	<u>118.813</u>
Overige belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	13.778	13.711
Pensioenen	1.005	170
	<u>14.783</u>	<u>13.881</u>

	<u>31-12-2021</u>	<u>31-12-2020</u>
	€	€
Overige schulden en overlopende passiva		
Vakantiegeld	16.041	18.285
Accountantskosten	18.000	18.000
Nettoloon	96	96
Rekening-courant Stichting Vrienden van de Pieterskerk	75.230	-
Subsidie UVOK Gemeente Leiden	51.158	-
Tijdelijke regeling Cultuur & Corona gemeente Leiden (TCC)	100.683	83.042
Vooruitontvangen bedragen debiteuren	5.148	77.710
Vooruitontvangen bedragen kaartverkoop	169.119	130.025
Vooruitontvangen bijdragen op investeringen	-	212.649
Diversen	38.604	33.155
	<u>474.079</u>	<u>572.962</u>

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Voorwaardelijke verplichtingen

Uitvoeringsovereenkomst (UVOK) Subsidie Gemeente Leiden - Stichting Pieterskerk Leiden 2016, d.d. 7 december 2015

Stichting Pieterskerk Leiden is op 7 december 2015 met de gemeente Leiden de UVOK overeengekomen. Deze UVOK is overeengekomen onder andere overwegende dat:

De rente en afschrijving van een renovatie-investering ad € 5.523.000 die destijds is gefinancierd met een onder gemeentegarantie aangegane lening voor 1 maart 2010 wordt opgenomen in de exploitatiebegroting van de kerk (conform verzoek van de gemeente Leiden, RV 08.0085).

De gemeenteraad van Leiden d.d. 9 september 2008 (RV 08.0085) ter uitvoering van deze garantie besloten heeft tot het verstrekken van een exploitatiesubsidie aan Stichting Pieterskerk Leiden van maximaal € 339.000 vanaf 2010 en dat bij een positief exploitatieresultaat de subsidie wordt verlaagd tot minimaal € 200.000.

De gemeenteraad van Leiden heeft in 2012 (RV 12.0139) besloten tot het instellen van een reserve waaruit bij het aflopen van de geldlening (d.d. maart 2020) het restant van de schuld wordt afgelost en vanaf dat moment geen exploitatiesubsidie meer wordt verstrekt.

De gemeente Leiden al langere tijd een subsidie (ad € 41.464; 2012) ter beschikking stelt aan de Pieterskerk als zijnde kernpodium voor orgelconcerten, (voornamelijk) religieus getinte klassieke en oude muziek en grote korenmanifestaties.

De belangrijkste artikelen van de UVOK zijn onderstaand opgenomen.

Artikel 1 Duur van de uitvoeringsovereenkomst en evaluatie

Deze uitvoeringsovereenkomst heeft een looptijd van 1 jaar en loopt af op 31 december 2016.

Artikel 2 Subsidiebedrag

De exploitatiesubsidie voor de Pieterskerk bedraagt minimaal € 200.000 + € 41.773 = € 241.773 en maximaal € 339.000 + € 41.773 = € 380.773.

Het minimale bedrag wordt uitgekeerd als outputsubsidie voor de overeengekomen prestaties. Het verschil tussen het maximale bedrag en het minimale bedrag wordt verstrekt als inputsubsidie en wordt derhalve toegekend ter dekking van een eventueel negatief exploitatiesaldo. Verlaging van deze subsidie vindt plaats bij een positief exploitatiesaldo en een (reserve)vermogen groter dan 10% van de jaaromzet.

Voor het jaar 2016 is de subsidie vastgesteld op een bedrag van € 380.773, zijnde een exploitatiesubsidie van € 339.000 en een cultuursubsidie van € 41.773.

Op 4 november 2016 is de UVOK Subsidie Gemeente Leiden - Stichting Pieterskerk Leiden 2017 en 2018 overeengekomen. De exploitatiesubsidie bedraagt minimaal € 200.000 en maximaal € 339.000 onder voorbehoud van jaarlijkse vaststelling door de Gemeenteraad. Daarnaast bedraagt de inputsubsidie voor de programmering, c.q. de overeengekomen prestaties voor 2018: € 44.235. De subsidie voor het jaarlijks onderhoud bedraagt € 75.000.

De exploitatiesubsidie bedraagt € 355.830 voor 2019. Daarnaast bedraagt de subsidie voor de culturele programmering € 47.216. De subsidie voor het jaarlijks onderhoud bedraagt € 75.000.

De subsidie voor de culturele programmering bedraagt € 50.000 en de subsidie voor het jaarlijks onderhoud bedraagt € 75.000.

Grond onder de Pieterskerk

Het College van Kerkrentmeesters van de Protestantse gemeente Leiden (voorheen Het College van Kerkvoogden van de Hervormde gemeente Leiden) heeft in de brief van 5 februari 2004 aan het College van Burgemeesters en Wethouders de bereidheid uitgesproken om ingeval van een eventueel faillissement van Stichting Pieterskerk Leiden de Pieterskerk wederom ter beschikking te stellen aan een nieuwe stichting die met dezelfde doelstelling als de huidige, de exploitatie kan voortzetten.

Voor toezegging van de gemeentegarantie ten behoeve van fasen I tot en met V-hoog is aan de gemeente Leiden het recht van tweede hypotheek verleend tot en ten belope ener hoofdsom van maximaal € 10.000.000, te vermeerderen met rente en kosten, die tezamen worden begroot op een bedrag van € 4.000.000, mitsdien tot een totaal bedrag van € 14.000.000.

Het recht van hypotheek is verleend op:

1. Het recht van opstal tot het in eigendom hebben van het kerkgebouw genaamd "De Pieterskerk" aan het Pieterskerkhof 1a te Leiden (bij het kadaster geregistreerd op het adres Pieterskerkstraat 1a te Leiden), met daarbij behorende kerkvoogdijkamer, predikantenkamer, consistoriekamer en archiefgedeelte met bijruimten, gedeeltelijk aan de Pieterskerkstraat 1a *, aan de Pieterskerkhof en aan de Kloksteeg 16 te Leiden, op de percelen kadastraal bekend gemeente Leiden, sectie G nummers 2100, 2101 (beide afkomstig uit nummer 985 in gemelde gemeente en sectie), 1370, 1354, 1375, 980 en 978.

* Onjuiste aanduiding bij het kadaster heeft geleid tot onjuiste aanduiding in de hypotheekakte. De Pieterskerk is gelegen aan de Pieterskerkhof 1a in plaats van de Pieterskerkstraat 1a. De kadastrale nummers zijn wel correct.

2. Het recht van opstal tot het in eigendom hebben van verbouwingen en werken in casu quo onder de grond van de voormelde percelen kadastraal bekend gemeente Leiden, sectie G nummers 2101, 1354, 1370 en 1375 en meer speciaal het hebben van een opslagkelder in een gedeelte van gemelde kadastrale percelen nummers 1375 en 2101 met bovengrondse toegang middels een aanbouw aan en doorgang vanuit de Pieterskerk in de middelste travee, recht tegenover de Muskadelsteeg.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2021

	Realisatie 2021	Begroting 2021	Realisatie 2020
	€	€	€
9. Opbrengsten			
Huur kerkgebouw en nevenruimten	87.296	38.939	143.546
Opbrengst catering	72.938	475.023	124.559
Opbrengst techniek	80.684	8.665	78.312
Opbrengst faciliteiten	56.662	11.944	81.877
Opbrengst personeel	88.207	11.425	113.592
Overige opbrengsten	24.657	5.000	48.159
	<u>410.444</u>	<u>550.996</u>	<u>590.045</u>
10. Subsidiebatens			
Subsidie UVOK Gemeente Leiden	-	49.049	49.049
Subsidie Coronabudget Cultuur	50.000	-	-
	<u>50.000</u>	<u>49.049</u>	<u>49.049</u>
11. Overige baten			
Tegemoetkoming schade COVID-19 (TOGS)	-	-	4.000
Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)	245.803	-	223.460
Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL)	516.401	-	136.509
Tijdelijke regeling Cultuur & Corona gemeente Leiden (TCC)	68.025	-	83.018
	<u>830.229</u>	<u>-</u>	<u>446.987</u>
12. Project management			
Kosten catering	58.421	144.405	111.646
Kosten techniek	59.222	3.337	59.798
Kosten faciliteiten	15.173	3.597	44.642
Kosten personeel	58.561	150.463	89.929
Overige kosten	6.896	49.045	3.930
	<u>198.273</u>	<u>350.847</u>	<u>309.945</u>
13. Personeelslasten			
Lonen en salarissen	357.913	348.005	359.074
Sociale lasten	53.971	57.170	57.862
Pensioenlasten	33.315	30.205	35.808
Overige personeelslasten	94.457	93.365	80.380
	<u>539.656</u>	<u>528.745</u>	<u>533.124</u>

	Realisatie 2021	Begroting 2021	Realisatie 2020
	€	€	€
<i>Lonen en salarissen</i>			
Bruto lonen	331.817	322.225	333.224
Mutatie vakantiegeldverplichting	26.096	25.780	25.850
	<u>357.913</u>	<u>348.005</u>	<u>359.074</u>
<i>Sociale lasten</i>			
Premies sociale verzekeringswetten	47.942	51.170	51.914
Ziekteverzuimverzekering	6.029	6.000	5.948
	<u>53.971</u>	<u>57.170</u>	<u>57.862</u>
<i>Pensioenlasten</i>			
Pensioenlasten	<u>33.315</u>	<u>30.205</u>	<u>35.808</u>
<i>Overige personeelslasten</i>			
Kostenvergoedingen	4.752	4.500	4.834
Cursus en bijscholing personeel	1.143	5.000	5.032
Freelance medewerkers	85.442	81.465	66.449
Overige personeelskosten	3.120	2.400	4.065
	<u>94.457</u>	<u>93.365</u>	<u>80.380</u>

Personeelsleden

Bij de stichting waren in 2021 gemiddeld 7 personeelsleden werkzaam (2020: 8) op basis van fulltime eenheden (FTE).

14. Afschrijvingen

Afschrijvingen materiële vaste activa

Gebouwen (incl. verbouwingen)	10.904	28.000	22.616
Restauraties	70	-	70
Exploitaties	10.877	20.000	15.780
	<u>21.851</u>	<u>48.000</u>	<u>38.466</u>
Teveel afgeschreven op restauraties voorgaande jaren	-	-	-52.566
	<u>21.851</u>	<u>48.000</u>	<u>-14.100</u>

	Realisatie 2021	Begroting 2021	Realisatie 2020
	€	€	€
15. Overige bedrijfslasten			
Huisvestingslasten	301.378	108.850	117.988
Kosten beheer en management	83.284	50.600	63.181
Verkooplasten	58.846	23.500	48.199
Overige kosten	23.592	26.000	21.540
	<u>467.100</u>	<u>208.950</u>	<u>250.908</u>
<i>Huisvestingslasten</i>			
Onderhoud onroerend goed	85.565	40.000	67.620
Energiekosten	81.344	100.000	57.357
Schoonmaakkosten	23.732	20.000	24.194
Assurantie	35.558	45.000	44.514
Overige huisvestingskosten	1.833	1.850	957
Dotatie voorziening groot onderhoud	170.000	-	20.000
	<u>398.032</u>	<u>206.850</u>	<u>214.642</u>
BRIM subsidie	-21.654	-23.000	-21.654
Onderhoudssubsidie Gemeente Leiden	-75.000	-75.000	-75.000
	<u>301.378</u>	<u>108.850</u>	<u>117.988</u>
<i>Kosten beheer en management</i>			
Beheerkosten	6.840	5.000	9.723
Kosten netwerkbeheer	65.256	35.000	35.691
Telefoon en porti	7.008	8.600	9.172
Representatiekosten	3.050	1.000	3.250
Bestuurskosten	392	500	3.335
Kosten Arboned	738	500	2.010
	<u>83.284</u>	<u>50.600</u>	<u>63.181</u>
<i>Marketingkosten</i>			
Contributie branchevereniging	13.191	2.000	12.299
Beurskosten	1.715	1.000	250
Advertentiekosten	24.718	10.000	23.506
Kosten website	10.444	1.500	1.562
Promotiemateriaal	121	4.000	4.411
Provisies	4.629	-	1.384
Diversen	4.028	5.000	4.787
	<u>58.846</u>	<u>23.500</u>	<u>48.199</u>

	Realisatie 2021	Begroting 2021	Realisatie 2020
	€	€	€
<i>Overige kosten</i>			
Accountantskosten	18.000	18.000	18.000
Bedrijfskleding	834	3.000	119
Kosten orgels	2.753	2.000	1.531
Advieskosten	2.005	2.000	1.890
Overige algemene lasten	-	1.000	-
	<u>23.592</u>	<u>26.000</u>	<u>21.540</u>

Financiële baten en lasten

16. Financiële baten en lasten

Financiële baten en lasten

Rente lening Stichting NRF	-9.105	-	-459
Overige bankrente en -kosten	-4.689	-4.000	-5.745
	<u>-13.794</u>	<u>-4.000</u>	<u>-6.204</u>

Ondertekening Bestuur en Raad van Toezicht voor akkoord

Leiden, 2022

Mevr. G.A.C.M. Hurkmans, directeur-bestuurder

Mevr. M.H. Schultz van Haegen, voorzitter

Mevr. K. van Oort

Dhr. G.J.H.C. Kramer

Mevr. C.M.T. Metselaar

Dhr. J.A. Hulscher

Mevr. S.C.M. Lijesen

OVERIGE GEGEVENS

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur en de Raad van Toezicht van Stichting Pieterskerk Leiden

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2021

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2021 van Stichting Pieterskerk Leiden te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pieterskerk Leiden per 31 december 2021 en van het exploitatieresultaat over 2021 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de verslaggeving voor kleine organisaties zonder winststreven.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2021;
2. de staat van baten en lasten over 2021;
3. het kasstroomoverzicht over 2021; en
4. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pieterskerk Leiden zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materiële onzekerheid over de continuïteit

Het coronavirus heeft ook invloed op Stichting Pieterskerk Leiden. Op pagina 32 van de toelichting op de jaarrekening is door het bestuur toegelicht wat de impact van het virus op Stichting Pieterskerk Leiden reeds is geweest en met wat voor impact het verder nog rekening houdt. Ook is toegelicht welke maatregelen het management al heeft genomen en welke maatregelen het voornemens is nog te nemen. Uit de toelichting blijkt ook dat er grote onzekerheden blijven bestaan. Het management geeft daarbij aan dat er sprake is van een onzekerheid van materieel belang met betrekking tot de continuïteit van de stichting.

Wij hebben de uiteenzetting van de situatie en de hierbij behorende onzekerheden beoordeeld en zijn van mening dat dit gegeven de situatie een adequate toelichting is. Doordat er onzekerheid is over wat de uiteindelijke economische impact van het coronavirus zal zijn, spreekt er ook veel onzekerheid uit deze toelichting.

Op grond van de door ons uitgevoerde werkzaamheden en de verkregen controle-informatie zijn wij van mening dat, rekening houdend met de onzekerheden die er op het moment van afgifte van deze controleverklaring zijn, de stichting de situatie in haar jaarrekening goed toelicht en haar jaarrekening terecht opmaakt op basis van continuïteit in overeenstemming met het verslaggevingsstelsel. Rekening houdend met deze situatie hebben wij - in lijn met de controlestandaarden - een goedkeurend oordeel over de jaarrekening verstrekt in deze controleverklaring.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

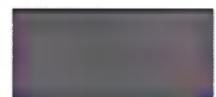
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Richtlijn voor de verslaggeving voor kleine organisaties zonder winststreven en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Richtlijn voor de verslaggeving voor kleine organisaties zonder winststreven.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheid van het bestuur en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Richtlijn voor de verslaggeving voor kleine organisaties zonder winststreven. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;

- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Voorburg, 16 juni 2022

Audit To Be B.V.

w.g.

C.L. van Leeuwen
Accountant-Administratieconsulent

BIJLAGEN

I. OVERZICHT VASTE ACTIVA

GB-nr	Omschrijving activa	Aanschafwaarde		Afschrijvingen		Boekwaarde 31.12.2021	Afschrijvingspercentage %
		Investeringen 2021	Desinvesteringen 2021	2021	Desinvest 2021		
		€	€	€	€	€	
	Restaurants						
1295	Restauratie orgels; kosten	1.398.830	-	-	-	1.398.830	
1295	Sub. restauratie orgels; St. Orgelfonds	1.243.508-	-	-	-	1.243.508-	
1295	Sub. restauratie orgels; actie adoptie orgelpijpen	140.944-	-	-	-	140.944-	
1295	Sub. restauratie orgels; Otten Philips fonds	500-	-	-	-	500-	
1295	Sub. restauratie orgels; Rijk	13.878-	-	-	-	13.878-	
1295	Sub. restauratie orgels; Ministerie BIZA (Luiken)	2.000-	-	2.000-	-	-	
1295	Restauratie orgels; kosten Luiken	93.797	-	93.797	-	-	
		<u>91.797</u>	<u>-</u>	<u>91.797</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	
1525	Kosten grote restauratie	24.093.478	24.093.479-	-	-	0-	
1526	Subsidie grote restauratie (extern)	4.971.061-	4.971.061	-	-	0	
1527	Donaties grote restaurants	247.475-	247.475	-	-	0	
1528	Sponsoring grote restauratie	42.681-	42.681	-	-	0	
1529	Subsidie grote restauratie (RDMZ)	17.709.555-	17.709.555	-	-	-	
1530	Afschrijving grote restauratie	-	-	1.227.914	-	0	
1570	Project restauratie vloer	105.208	105.208-	-	-	-	
1575	Kleine restauratie's	701	-	368	70	263	10
		<u>1.228.615</u>	<u>1.227.914-</u>	<u>1.228.282</u>	<u>70</u>	<u>263</u>	
	Totaal restaurants	1.320.412	1.227.914-	1.320.079	70	263	
	Gebouwen (incl. verbouwingen)						
108	Gebouwen en opstalrecht	5	-	-	-	5	0
1210	Goudleeftang KMK Jochem Meijer	4.446	-	3.115	445	886	10
		<u>4.446</u>	<u>-</u>	<u>3.115</u>	<u>445</u>	<u>886</u>	
1220	2012 Verlichting	-	-	-	-	-	20
1220	2012 Ontvangen gift verlichting	-	-	-	-	-	20
1220	2014 Verlichting	9.209	-	9.209	-	-	20
1220	17-04-2019 Kroonluchter Lutherse gemeente	1.000	-	-	-	1.000	20
		<u>10.209</u>	<u>-</u>	<u>9.209</u>	<u>-</u>	<u>1.000</u>	
1230	2012 Subsidie sleutelplan	6.000-	-	6.000-	-	-	20
1230	2012 Sleutelplan	14.311	-	14.311	-	-	20
		<u>8.311</u>	<u>-</u>	<u>8.311</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	
1265	Herinrichting entree t/m 2003	8.757	-	8.757	-	-	10
1265	Herinrichting entree investeringen 2004	58.569	-	58.569	-	-	10
1265	Herinrichting entree investeringen 2005	32.482	-	32.482	-	-	10
1265	Subsidie St. Vrienden	102.713-	-	102.713-	-	-	10
1265	Herinrichting entree investeringen 2006	20.025	-	20.025	-	-	10
1265	Herinrichting Tuin	6.000	-	3.750	600	1.650	10
1265	Schuifdeur + luchtgordijn + installatie	7.285	-	4.556	729	2.000	10
		<u>30.405</u>	<u>-</u>	<u>25.426</u>	<u>1.329</u>	<u>3.650</u>	

1. OVERZICHT VASTE ACTIVA

GB-nr	Omschrijving activa	Aanschafwaarde		Afschrijvingen		Boekwaarde 31.12.2021	Afschrijvingspercentage
		Investeringen 2021	Desinvesteringen 2021	2021	Desinvest. 2021		
€	€	€	€	€	€	€	%
1270	Kantoor Honk investeringen 2006	1.633	-	1.633	-	1.633	10
1270	Kantoor Honk investeringen 2007	1.783	-	1.783	-	1.783	10
1270	Kantoor Honk investeringen 2016	3.667	-	3.667	367	1.957	10
		<u>7.083</u>	<u>-</u>	<u>7.083</u>	<u>367</u>	<u>5.373</u>	<u>2,077</u>
1280	2015 Compressor	1.361	-	1.361	136	850	10
1280	2016 Vacuum pomp / Cloud chamber	997	-	997	100	558	10
1280	2016 Vacuum pomp / Cloud chamber	997	-	997	100	533	10
1280	2017 Datafox tijdsregistratieterminal	1.234	-	1.234	123	595	10
		<u>4.589</u>	<u>-</u>	<u>4.589</u>	<u>459</u>	<u>2.536</u>	<u>10</u>
1505	Verbouwing bibliotheek - bar	2.465	-	2.465	247	1.934	10
1505	Verbouwing bibliotheek - kassa	1.600	-	1.600	160	1.253	10
1505	Verbouwing bibliotheek - spoelplafond	772	-	772	77	603	10
1505	Verbouwing bibliotheek - buffet	1.100	-	1.100	110	743	10
1505	Verbouwing bibliotheek - schuifraamloket	1.958	-	1.958	196	1.519	10
1505	Verbouwing bibliotheek - koelkast vriezer en oven	4.264	-	4.264	426	3.302	10
1505	Verbouwing bibliotheek - televisie	1.270	-	1.270	127	984	10
1505	Verbouwing bibliotheek - elektra	1.953	-	1.953	195	1.511	10
1505	Verbouwing bibliotheek - koffiemachine	2.003	-	2.003	200	1.534	10
1505	Verbouwing bibliotheek - elektra	3.783	-	3.783	378	2.898	10
1505	Verbouwing bibliotheek - elektra	1.350	-	1.350	135	1.035	10
1505	Verbouwing bibliotheek - elektra t.b.v. hetelucht gordijn	20.000	-	20.000	2.000	15.333	10
1505	Bijdrage Stichting Vrienden	3.850	-	3.850	385	2.278	10
1505	Verbouwing bibliotheek - Schuifdeur naar Cafe	197	-	197	20	136	10
1505	Verbouwing bibliotheek - Elektra t.b.v. schuifdeur	-	-	-	-	-	10
		<u>6.566</u>	<u>-</u>	<u>6.566</u>	<u>656</u>	<u>4.892</u>	<u>1.674</u>
1550	Project keuken / bar / kantoororen	107.228	-	107.228	-	105.048	5
	Doorbelasting afschrijvingskosten v.d. Werff	-	-	-	-	2.180	10
1550	Investering Keuken (2007)	9.809	-	9.809	-	9.809	10
1550	Lichtgevend Alu strips	1.400	-	1.400	140	793	10
1550	Lockerkast	1.485	-	1.485	149	832	10
		<u>119.922</u>	<u>-</u>	<u>119.922</u>	<u>289</u>	<u>118.662</u>	<u>1.260</u>
1560	Renovatie toilegroep	170.140	-	170.140	-	170.140	5
		<u>170.140</u>	<u>-</u>	<u>170.140</u>	<u>-</u>	<u>170.140</u>	<u>-</u>
1565	Buitenslag	19.492	-	19.492	3.898	15.592	20
	Investeringen minus subsidies 2017	<u>19.492</u>	<u>-</u>	<u>19.492</u>	<u>3.898</u>	<u>15.592</u>	<u>3.900</u>
1580	Escaperoom	17.305	-	17.305	3.461	15.286	20
	Escaperoom in gebruik vanaf 17/08/2017	<u>17.305</u>	<u>-</u>	<u>17.305</u>	<u>3.461</u>	<u>15.286</u>	<u>2.019</u>
		<u>398.472</u>	<u>-</u>	<u>398.472</u>	<u>10.904</u>	<u>380.316</u>	<u>18.157</u>

Totaal gebouwen (incl. verbouwingen)

1. OVERZICHT VASTE ACTIVA

GB-nr	Omschrijving activa	Aanschafwaarde		Afschrijvingen		Boek- waarde 31.12.2021	Afschrij- vingsper- centage
		2021	31.12.2021	2021	31.12.2021		
		€	€	€	€	€	%
	Exploitatie						
	Inventaris:						
1236 2005	Vorkheftruck (minus € 5.000 subsidie)	14.000	14.000	-	14.000	-	10
1236 2005	Vleugel (piano)	8.403	8.403	-	8.403	-	10
1236 2008	Veegetation	11.459	11.459	-	11.459	-	10
1236 2010	Meubels	14.460	14.460	-	14.460	-	20
1236 2011	Telefooncentrale	4.000	4.000	-	4.000	-	20
1236 2011	Tacticus IT systeem	27.439	27.439	-	27.439	-	20
1236 2011	Tacticus IT systeem subsidie	20.000-	20.000-	-	20.000-	-	20
1236 2011	Bekleding stoelen Kerkmeesterkamer	2.576	2.576	-	2.576	-	20
1236 2012	Vergoeding bekleding stoelen Kerkmeesterkamer	1.533-	1.533-	-	1.533-	-	20
1236 2012	Bureaustoelen 5x	3.625	3.625	-	3.625	-	20
1236 2013	Weber airco	3.800	3.800	-	3.800	-	20
1236 2014	2 iPad's	792	792	-	792	-	20
1236 2014	Breselbeeld TV	1.858	1.858	-	1.858	-	20
1236 2014	5 x bureaustoel	3.625	3.625	-	3.625	-	20
1236 2014	Bank	474	474	-	474	-	20
1236 2014	Hoerzetsel	520	520	-	520	-	20
1236 2015	3x iPad	1.079	1.079	-	1.079	-	20
1236 2015	stellingen	1.382	1.382	-	1.382	-	20
1236 2015	iPad	536	536	-	536	-	20
1236 2015	Lightspeed kassasysteem	588	588	-	588	-	20
1236 2015	2x bureaustoelen	1.450	1.450	-	1.450	-	20
1236 2015	Thin client	490	490	-	490	-	20
1236 2015	Theaterlocken	3.973	3.973	-	3.973	-	20
1236 2015	Thin client	505	505	-	505	-	20
1236 2015	Server-systeem	1.367	1.367	-	1.367	-	20
1236 2015	Server-systeem	3.641	3.641	-	3.641	-	20
1236 2016	SMIEC vaatwasser	3.699	3.699	-	3.699	-	20
1236 2016	Server-systeem	12.465	12.465	-	12.465	-	20
1236 2016	tuinstoelen	2.546	2.546	86	2.546	-	20
1236 2016	deurbeslag	775	775	39	775	-	20
1236 2016	Thin client	490	490	57	490	-	20
1236 2016	salto deurbeslag	1.287	1.287	216	1.287	-	20
1236 2016	ipad	429	429	85	429	-	20
1236 2017	Tuinset Rameau	1.370	1.370	274	1.370	-	20
1236 2017	salto deurbeslag	1.141	1.141	228	1.064	77	20
1236 2017	Opblaaspunt mobiele telefoons	814	814	163	733	81	20
1236 2018	Zit/sta bureaus (7x) (06/04/2018)	3.922	3.922	2.091	2.875	1.047	20
1236 2018	Zit/sta bureaus (2x) (04/06/2018)	1.136	1.136	586	813	323	20
1236 2018	Speedrolleur doek (14/06/2018)	2.663	2.663	1.332	1.865	798	20
1236 2018	Casba 2 lina fauteuils (22-06-2018)	1.019	1.019	204	714	305	20
1236 2018	Banken cognac (03/07/2018)	876	876	175	613	263	20
1236 19-12-2018	- (via CC) QuizExpress	1.007	1.007	402	603	404	20
1236 01-05-2019	- Ladenblok / Hoesenkoeling	3.820	3.820	764	2.037	1.783	20
1236 19-06-2019	- Printers/scanners	2.916	2.916	583	1.458	1.458	20
1236 29-07-2019	- Matrxi wanden opslag kooromgang	4.445	4.445	889	2.148	2.297	20
1236 27-02-2020	- NICE toonbankvrieter	487	487	97	154	333	20
1236 01-06-2020	- Wordline PIN apparaat	690	690	138	219	471	20
		138.505	138.505	5.743	128.866	9.639	

I. OVERZICHT VASTE ACTIVA

GB-nr	Omschrijving activa	Aanschafwaarde		Afschrijvingen		Boek- waarde 31.12.2021	Afschrij- vingsper- centage %
		Investeringen 2021	Desinvesteringen 2021	2021	Desinvest. 2021		
		€	€	€	€	€	
	Licht, geluid en rigging:						
1240	2000 Stagemaker	7.060	-	7.060	-	7.060	6,7
1240	2013 Eeveelments techniek inventaris	2.810	-	2.810	-	2.810	20
1240	2013 CCV mobiele pin	799	-	799	-	799	33
1240	2014 Licht- en geluidskar	744	-	744	-	744	20
1240	2016 Verlocks & steels	712	-	687	25	712	20
1240	18-04-10 - Switch & Router	5.983	-	3.291	1.197	4.488	20
1240	Licht, geluid en rigging	19.562	-	2.934	3.912	6.846	20
1240	Beamer + scherm	-	-	-	-	-	-
		<u>37.670</u>	<u>-</u>	<u>18.325</u>	<u>5.134</u>	<u>23.459</u>	
	Diverse:						
1320	Kerkelijk kunstbezit (inventarisatiewerkzaamheden)						10
	Diversen	2.240	-	2.240	-	2.240	
		<u>2.240</u>	<u>-</u>	<u>2.240</u>	<u>-</u>	<u>2.240</u>	
	Totaal exploitatie	<u>178.415</u>	<u>-</u>	<u>143.688</u>	<u>10.877</u>	<u>154.565</u>	
	Totaal materiele vaste activa	<u>1.897.299</u>	<u>-</u>	<u>1.833.179</u>	<u>21.851</u>	<u>627.116</u>	